

AINEKAVA „KIRJANDUS“

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja enda mõistmise vahendi;
- väärtustab kirjandust oma rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- arendab oma loomevõimeid ja suhtub lugupidamisega loometöösse;
- kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid;
- laiendab oma silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
- annab iseseisvaid hinnanguid ning sõnastab ja esitab oma mõtteid;
- hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid.

Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on õppeaine, mis peamiselt ilukirjandusele tuginedes arendab õpilase lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalseid loomevõimeid; kujundab väärtkirjanduse ja rahvaluule tõlgendamise ning analüüsi kaudu õpilase esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid, rikastab tundemaailma, aitab leida oma identiteeti ning luua ainuomast maailmapilti.

Põhikooli kirjandusõpetus keskendub eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad vältimatute osistena kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning omalooming õpilase loodud eriliigiliste tekstide tähenduses.

Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjanduse metakeelt ning kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Teoste käsitlemiseks vajalikke mõisteid seletatakse õppekirjanduses, õpilase enda seletust eeldatakse vaid nende väheste mõistete puhul, mis on õppesisus eraldi esile toodud. Kirjandusõpetuse teoreetiline külg on seega kahandatud võimaliku miinimumini, sest faktiteadmistest tähtsam on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgendusoskust.

Kirjanduse ainesisus peetakse oluliseks pakkuda õpilastele mitmekülgse tekstivaliku kaudu erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi ning tagada seega igakülgne lugejaoskuste areng. Seepärast haaratakse lugemisvarasse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudis-kirjandusest kui ka klassikast ning pööratakse tähelepanu folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust. Arvestatakse ka vene ja väliskirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja uuleteoste põhjendatud proportsioone. Terviklikult käsitletavate teoste valikus on rohkesti klassikat, nn tüvitekste, mille hulgast saab kirjandusõppe eesmärges silmas pidades teha meelepärast valiku. Ainesisus esitatud terviklikult käsitletavate teoste loend ei ole kummagi kooliastme puhul suletud ega ammendav, igal õpikuautoril ja kirjandusõpetajal on vabadus valida nimetatute asemele või neile lisaks teisi teemakohaseid tekste ja teoseid, sh uudiskirjanduse hulgast. Rõhutades ainekava avatust kirjanduse valikule, on kultuuri järjepidevuse huvides siiski vaja tunda tüvitekste. Tervikkäsitlemiseks mõeldud teoste hulgast valib õpetaja igas klassis käsitlemiseks vähemalt neli. Õpetaja võib kirjandusteoseid valida arvestades õpilase eelistusi ning kultuurilis-rahvuslikku eripära.

Põhikooli kirjandusõpetuses on põhiohk ilukirjanduse lugemisel ja tõlgendamisel, kuid funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks tuleb kirjandustundides tegelda ka teabetekstidega, mis on seotud eelkõige kirjanduse ning kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega. Kultuurilooliste tekstidega tutvudes avatakse isiksust kujundavaid seiku ning osutatakse looming juurde jõudmise erinevatele teedele, aidatakse mõista teose kirjandus- ja ajaloolist tagapõhja, väärtustades vene kultuuri jaoks olulist. Eesmärk ei ole käsitleda kirjanike elu ja tegevust

kõigekülgselt, vaid luua alus kirjandusprotsessi mõistmiseks ning tekitada huvi kultuurilooliste tekstide lugemise vastu. Nende toel õpitakse teksti adekvaatselt mõistma, olulist leidma, teavet struktureerima ja võrdlema, eri liiki tekste looma jms. Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sh kirjandusteostele, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning tekstiloomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus.

Kirjandusõpetus seostub peaaegu kõigi õppeainetega (esmajoones vene keelega) ja kirjanduse lähiumbruse aladega (folkloori, teatri, filmi, kujutava kunstiga) ning toetab õppe sisu kaudu õppekava läbivate teemade käsitlemist ja võtmepädevuste saavutamist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjanduse valikuga. Taotlus on, et loetud ilukirjandustekstide põhjal arutledes suhestaks õpilane ennast käsitletavate teemadega.

Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmäärke ja õpitulemusi ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) jälgitakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 3) võimaldatakse õppida individuaalselt ning koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad õpilastel sobiva pingutustasemega õppida;
- 5) kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu;
- 7) kasutatakse mitmekesisist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistöö koostamine;
- 8) rakendatakse õppetegevust toetavaid ja mitmekesisavaid õppevorme (sh raamatukogutunnid, ekskursioonid kirjanikega seotud paikadesse ning keele ja kirjandusega seotud asutustesse, kohtumised kirjanikega, loomekonkursid, kirjandusolümpiaadid, projektõpe), pidades oluliseks koosõppimise kaudu sotsiaalse kompetentsuse saavutamist ning infoühiskonna võimaluste paljust.

Hindamine

Õpitulemused on kindlaks määratud kooliastmeti kahel tasemel: üldised õpitulemused ja õppevaldkondade õpitulemused. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekava õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilasi peab teavitama, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töösisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

II KOOLIASTE

Kooliastme õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- 1) on omandanud ilmeka lugemise tehnika, loeb ladusalt ja arusaamisega jõukohase keerukusega teksti;
- 2) koostab loetu kohta plaani ja jutustab selle alusel ümber sisu, avaldab arvamust loetu kohta;
- 3) määrab kunstiteose teema, idee ja kompositsiooni;

- 4) näeb autoripositsiooni suhtumises kujutatud kangelastesse ja sündmustesse;
- 5) iseloomustab tegelasi, võrdleb neid;
- 6) määrab loetud teose žanri ja liigi, selgitab keeleliste vahendite rolli kunstilises tekstis;
- 7) suudab läbielatud ja nähtust teadlikult ja emotsionaalselt kõnelda ja kirjutada;
- 8) kasutab sõnaraamatuid, raamatukogukataloogi ja interneti vajaliku info saamiseks.

Lugemine

6. klassi lõpetaja:

- 1) on läbi lugenud vähemalt 8 eri žanrisse kuuluvat kirjandusteost (raamatut);
- 2) loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult;
- 3) teab loetud teose autorit, sisu ja tegelasi;
- 4) tutvustab loetud teost ning kõneleb oma lugemismuljetest ja -elamustest.

Ümberjutustamine

6. klassi lõpetaja:

- 1) jutustab loetud tekstist kokkuvõtlikult;
- 2) jutustab loetud tekstist koostatud plaani järgi.

Teksti mõtestamine ja analüüs

6. klassi lõpetaja:

- 1) koostab kirjandusteksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- 2) määrab teksti põhiteema ja idee;
- 3) eristab pea- ja kõrvaltegelasi;
- 4) toob välja teose tegelaste vahelise konflikti ja selle tekkepõhjused;
- 5) avaldab isiklikku arvamust loetud teose kohta, põhjendab seda näidetega tekstist ja isiklikust elust.

Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keele ilmekusega

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid: epiteedid, hüperboolid, metafoorid, isikustamine, võrdlused; tunneb mõisteid *riim* ja *värsimõõt*;
- 2) kasutab oma tekstides kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid.

Loominguline tegevus ja esinemine

6. klassi lõpetaja:

- 1) kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti ning lühiarvamust loetud teose kohta;
- 2) esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti või näidendi rolliteksti;
- 3) esitab kaaslastele omaloodud teksti.

Õppesisu

Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted

Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised hõlmavad põhianimeid autorite, kõnealuste teoste loomise ajastu ning neis kujutatud aja kohta.

Kirjandus kui sõnakunst – üks maailma mitmekesisuse ja inimkonna elukogemuse peegeldamise vorme. Suuline rahvalooming, rahvaluule žanrid: muinasjutt, vanasõna, kõnekäänd, mõistatus, legend (pärimus). Müüdid. Muinasjuttude liigid: imemuinasjutt, olustikuline muinasjutt, loomamuinasjutt. Kunstmuinasjutt. Uus žanr – fantaasia. Kunstiteose teema ja idee. Süžee ja faabula. Kompositsioon.

Epos, lüürika, draama. Kirjandusžanrid: jutustus, novell, valm, poem. Näidend, tegelased, repliik. Looduskirjeldus, interjäär, portree. Kunstiline detail. Luulekeele iseärasused.

Kahesilbiline värsijalg. Kujutus- ja väljendusvahendid: epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine, hüperbool. Allegooria. Huumor ja satiir.

Kirjandusteoste valik

Teisel kooliastmel on kirjandusõpetuse keskmes üksikteosed. Loetavad ja tundides käsitletavat kirjandusteosed esindavad kirjanduse eri liike ja žanre, klassikat ja tänapäevakirjandust ning valitakse vene, eesti ja väliskirjanike teoste hulgast. Kõik käsitletavat teosed kajastavad üldinimlikke väärtusi. Koos kirjandusteoste kangelastega mõistab laps, mis on headus ja õiglus, au ja südametunnistus, patriotism ning armastus inimese ja looduse vastu. Kirjandusteoste valikul arvestatakse ka järgmisi sel kooliastmel arutlemiseks sobivaid teemasid ja probleeme.

Peamised teemad ja probleemid arutamiseks

Raamatu roll inimese elus. Kirjandus kui sõnakunst. Kirjandus ja teised kunstiliigid. Kultuuride mitmekesisus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja rahvastesse. Erinevused ja sarnasused kommetes, traditsioonides, usus.

Hea ja kurja probleem. Kõlbelise ideaali väljendumine suulises rahvaloomingus. Ustavus, julgus, tööarmastus, õiglus, arukus rahva ettekujutustes. Elulaadi, elukogemuse, elutarkuse peegeldumine rahvaluuleteostes.

Kõlbeline jõud kokkupuutes inimlike pahedega. Usk õigluse võidusse. Väline ja sisemine ilu. Eluvaate valik: elada endale või teha rõõmu teistele. Eluraskuste ületamine – headuse ja õigluse võidu kohustuslik tingimus?

Ajalooepohhide eripära peegeldamine. Ajalooline sündmus kui rahvusliku uhkuse aine. Minevik, tänapäev, tulevik. Elu ja sünged küljed. Oma isikliku väärtuse tunnetamise probleem. Inimese vastutus kodumaa saatuse, oma käitumise ja tehtud otsuste eest. Argus ja lipitsemine kui ajatu nähtus.

Kirjandusteoste teemade mitmekesisus. Kõlbelisuse poetilised tunnid. Inimlik tänulikkus ja tänamatus. Kasvatamatud ja harimatud meie keskel. Teod kui inimese väärtuse mõõt. Üksinduse probleem.

Kodumaa poetiline kujund. Kodumaa looduse ilu. Inimese ja looduse harmoonia. Idee inimese ja looduse ühtsusest. Loodusesse säästva suhtumise vajalikkus. Suhtumine loomadesse kui kõlbelisuse mõõt. Inimese vastutus loodushoiu eest.

Perekond, suhted pereliikmete vahel. Põlvkondade järjepidevuse idee.

Sõprus ja osavõtlikkus. Õiglase ja ebaõiglase maailma tunnetamine. Lugeja kaasatundmine ja kaasaelamine kui enese tunnetamine ja kasvatamine. Karakterite omapära ja nende kokkupõrge. Enesesalgavuse ja vastastikuse abi osutamine ohumomendil kui täiskasvanulikkuse tunnus. Rõõm tehtud tööst. Koolielu läbi huumoriprisma.

Rahvaluule

Müüdid (1–2).

Vene muinasjutud. Eesti muinasjutud.

Mõistatused. Vanasõnad ja kõnekäänud.

Tallinna legendid.

Teoseid terviklikuks lugemiseks

Hans Christian Andersen „Tigu ja roosipõõsas”, Leonid Andrejev „Kussaka”, Ivan Bunin „Esimene äike”, Vsevolod Garšin „Muinasjutt kärnkonnast ja roosist”, Nikolai Gogol „Maiöö” või „Uppunu”, „Lugu sellest, kuidas Ivan Ivanovitš läks tülli Ivan Nikiforovitšiga” (katkendid), Harri Jõgisalu „Rästik”, Juri Kazakov „Teddy”, „Vaikne hommik”, Rudyard Kipling „Kass, kes kõndis omapäi”, Ivan Krõlovi valmid, Aleksandr Kuprin „Valge puudel”, Mihhail Lermontov „Mtsõri”, Vladimir Nabokov „Malts”, Juri Oleša „Kolm paksu”, Konstantin Paustovski „Korvitäis kuusekäbisid”, „Kass-varas”, „Vana kokk”, „Vanamees jaamaeinela juures”, Mihhail Prišvin „Päikese varaait”, Aleksandr Puškin „Muinasjutt surnud tsaaritarist ja seitsmest vägilasest”, „Dubrovski”, Ernest Seton-Thompson „Snap”, Vladimir Solouhhin „Tasuja”, Jaan Rannap „Koolikärbes”, Mark Twain „Tom Sawyeri seiklused”, John Tolkien „Käabik ehk Sinna ja tagasi”, Lev Tolstoi „Lapse jõud”, „Kaukaasia vang”, Ivan Turgenev „Bežini aas”, „Mumuu”, Anton Tšehhov „Paks ja peenike”

„Kameeleon”, „Poisikesed”, Jevgeni Švarts „Alasti kuningas”, „Muinasjutt kaotatud ajast”, Oscar Wilde „Tähepoiss”.

Kooliastme vältel loeb õpilane läbi vähemalt 8 teost eeltoodud loendist. Lähemalt tutvustatakse järgmisi autoreid: Ivan Krõlov, Aleksandr Puškin, Mihhail Lermontov, Nikolai Gogol, Lev Tolstoi, Ivan Turgenev, Anton Tšehhov, Mark Twain, Ernest Seton-Thompson, Jaan Rannap, Harri Jõgisalu või teised.

Õppetegevused

Nõuded õppetegevusele

Kirjandusteose käsitus on suunatud õpilase lugejaoskuste ning eneseväljenduse arendamisele.

Tähelepanu keskmes on töö tekstiga. Kirjandustekstide analüüsi protsessis kujuneb õpilastel kirjanduse kontekstilise vastuvõtu kultuur, sündmuste elulise loogika ning keeleliste kujutus- ja väljendusvahendite mõistmine. Tähelepanu keskendub sõnale, aegamööda toimub üleminek kirjanduse kui sõnakunsti käsitlusele. Kirjanduse õppimine II kooliastmes hõlmab mitmesuguseid õppetegevuse liike, neist olulisemad on järgmised:

- 1) eri žanris kirjandusteoste teadlik loominguline lugemine;
- 2) teoste ilmekas lugemine;
- 3) loetu ümberjutustamine erineval viisil: üksikasjaliselt, lühidalt, valikuliselt, elementaarsete kommentaaridega ning loomingulise ülesandega;
- 4) luuletekstide päheõppimine ning nende ilmekas esitamine;
- 5) vastamine küsimustele, mis avavad kirjandusteose tundmist ja mõistmist;
- 6) loetu kohta lühikese ja üksikasjalikuma plaani koostamine;
- 7) kirjandite kirjutamine käsitletud kirjandusteose alusel loetut oma isikliku elukogemusega seostades;
- 8) sihipärane info otsimine, teades allikaid ja osates nendega töötada.

Õpitulemuste saavutamist soodustab ka õppetegevuse teiste liikide ning vormide kasutamine: raamatukogutunnid, projektitegevus, loomingulised konkursid, ekskursioonid kirjanduslikesse paikadesse, kohtumine kirjanike ja tõlkijatega.

Lugemine

Lugemisprotsess on õppeaine tähtsaim koostisosa. Tundides kasutatakse lugemise erinevaid meetodeid: eesmärgilise hoiakuga lugemine; esialgne (ettevalmistav) lugemine, ositi lugemine; uuesti ülelugemine teatud eesmärgiga hoiakuga jt. Jätkub töö häälega ning endamisi lugemise tehnika arendamine. Pööratakse tähelepanu õigele intoneerimisele, pauside tegemisele, lugemistempo valikule. Teoste iseseisev lugemine omal valikul.

Loetu ümberjutustamine

Tundides kasutatakse ümberjutustamist erineval arendatuse astmel: üksikasjaliselt, lühidalt, koostatud plaani järgi, kommenteerimiselementidega, tegelase vaatepunktist jutustamine; kunstniku või õpilaste endi loodud illustratsioonide alusel jutustamine. Praktiseeritakse iseseisvalt loetud teoste tutvustamist klassikaaslastele.

Teksti mõtestamine ja analüüs

Kirjandustekstiga töötamise keskmes on loetu mõistmine. Jätkub selliste oskuste arendamine, mis on vajalikud kirjandusteose mõistmiseks ja tõlgendamiseks:

- 1) selliste küsimuste koostamine, mis kontrollivad teksti sisu faktilist teadmist ja arendavad kujutlusvõimet;
- 2) küsimustele vastamine omas sõnastuses ning toetudes tekstile (tsiteerimine);
- 3) teksti plaani koostamine; plaani punktide pealkirjastamine ühe sõna, väite, küsimuse või tsitaadiga;
- 4) teose põhiteema ja idee määramine; arutlemine asjaomase teema kajastamise üle teistes varem käsitletud teostes;

5) isikliku arvamuse sõnastamine, väljendades suhtumist teose teemasse ja ideesse; põhjenduseks näidete toomine tekstist ja isiklikust elukogemusest;

6) tegelaste või tegelaskirjelduste vahelise põhikonflikti väljatoomine, selle tekkepõhjuste ja lahendusvõimaluste selgitamine; kirjeldatud sündmuste koha ja aja ning nende põhjustagajärje seose väljatoomine.

Võetakse kasutusele mõisted *faabula* ja *süžee*, *pea- ja kõrvaltegelased*, *jutustamine 1. ja 3. isikus*. Pööratakse erilist tähelepanu kunstilisele detailile. Jätkub töö tundmatute sõnade ja väljenditega, et rikastada sõnavara.

Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keele ilmekusega

Töö on suunatud epiteetide, võrdluste, isikustamise mõistmisele kirjandustekstides ja kasutamisele oma isiklikus kõnes. Tuuakse sisse mõiste *metafoor* esialgses tähenduses, vaadeldakse selle tekstides kasutamise juhte. Tehakse tööd allegooria ning sümboolika ja allteksti lihtsamate näidete mõistmiseks.

Õpilased selgitavad vanasõnade ja kõnekäändude tähendust ja kasutavad neid oma tekstides.

Õpitakse tekstidest koomilisi elemente leidma, tutvutakse ironia mõistega.

Pööratakse tähelepanu oskusele leida riime, omandatakse omaloominguliste luuletuste kirjutamise kogemus. Tuuakse sisse mõisted *riim*, *värsimõõt*, vaadeldakse kahesilbilist värsijalga. Arendatakse oskust oma mõtteid kujundlikult väljendada.

Loominguline tegevus ja esinemine kuulajaskonna ees

Kirjutatakse omaloomingulisi töid proosavormis (muinasjutt, lühikesed jutustava iseloomuga jutud, õpitud vanasõnad ja kõnekäändudel põhinevad jutud jt) ning luulevormis (luuletus etteantud riimidega jt).

Kirjutatakse töid loetud teoste alusel (tegelaste dialoog; uus erinev lõpp jutule; kiri kirjandusteose tegelasele; loetud teose lühike hinnang või arvustus). Kirjutatakse loodus- ja interjöörikirjeldusi, tehakse intervjuusid. Arendatakse oskust kuulajate ees esineda: esitatakse peast luuletusi, katkendeid proosa- ja draamateostest; esitatakse klassikaaslastele omaloodud tekste. Kujunevad oponenti ja kuulajaskonnaga dialoogi pidamise oskused.

Kujundavad üldpädevused

Kultuuri-ja väärtuspädevus

Õpilane:

- väärtustab eesti/vene keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- tunneb huvi oma rahva vastu;
- tunneb ja väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahvuslikku pärimuskultuuri kui ka kodumaa kultuuritraditsioone ning kultuurilist mitmekesisust;
- väärtustab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õpilane:

- arendab kriitilist ja loovat mõtlemist;
- õpib eesmärgistatult vaatlema;
- mõistab inimese ja keskkonna seoseid;
- väärtustab ausust ja õiglust ning inimväarikat ja vastutustundelist käitumist;
- suudab kujundada ja väljendada oma isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust.

Enesemääratluspädevus

Õpilane:

- suudab mõista ja hinnata iseennast;
- püüab oma tegevust analüüsida ja hinnata;

- on keeleteadlik, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris väljakujunenud keelekasutustavasid

Õpipädevus

Õpilane:

- tajub keeleoskust õpioskuste alusena ning oma identiteedi olulise osana;
- oskab õppida üksi ja teistega koos;
- oskab teha katsed või vaatlust;
- kasutab asjakohaselt eri suhtluskanaleid; suudab leida, kriitiliselt hinnata ning kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- oskab õppida, hangib teavet eri allikatest ning kasutab sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

Suhtluspädevus

Õpilane:

- õpib mõistma, kirjutama ja edastama teavet erineval viisil (tekst, tabel, diagramm);
- on valmis suhtlema;
- suhelda arvestades olukordi.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus.

Õpilane:

- suudab kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt;
- esitab vaatlusandmeid tabelitena;
- õpib eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest;
- kasutab tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilane:

- tutvub erinevate elukutsetega, mis on seotud kirjandusega;
- oskab oma tööd kavandada ja korraldada;
- tunneb oma kalduvusi ja huvisid;
- töötab nii paaris kui ka rühmas.

Digipädevus

Õpilane :

- kasutab uuenevat digitehnoloogiat;
- leiab ja säilitab digivahendite abil infot;
- osaleb digitaalses sisuloomes;
- kasutab probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, oskab suhelda ja teeb koostööd erinevates digikeskkondades.

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega

Keel ja kirjandus

Õpilane:

- loeb ja mõistab erinevaid tekste;
- suudab väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- tutvub väliskirjanduse autorite ja teostega;
- loeb ja arutab õpitavas võõrkeeles kirjutatud teoste.
- kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;

Matemaatika

Õpilane:

- tõlgendab andmeid (graafikud, tabelid, diagrammid);
- esitab vaatlusandmeid tabelitena;
- õpib lugeda arvsõnad;

Võõrkeeled

Õpilane:

- kasutab tunnis võõrsõnu;
- kasutab erinevaid võõrkeelseid teatmeallikaid;
- hangib teavet eri allikatest ning kasutab sõnaraamatuid ja käsiraamatuid
- äratub huvi võõrkeelte õppimise ja kultuuri vastu.

Kunstiained

Õpilane:

- mõistab kunsti tähtsust;
- käib näitusel;
- loeb ja tutvub kunstistiilidega;
- tutvub eesti rahvase kultuuriga;
- joonistab pilti, mis on seotud tekstiga;
- analüüsib illustratsioone.

Kehaline kasvatus

Õpilane:

- loeb ja jutustab spordist;
- kirjeldab pilte, kus on kujutatud mõni spordiala.

Sotsiaalsained

Õpilane:

- teab, kuidas käituda: olla viisakas, sõbralik ja ettevaatlik;
- loeb ja arutleb probleemi, mis oli teoses, mis soodustab tema sotsiaalse pädevuse kujunemist;
- loeb ja analüüsib ilukirjandusteoste, mis mõjutab maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste ja arengu mõistmist, ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist.

Tehnoloogia

Õpilane:

- rakendab nüüdisaegseid tehnoloogiaid (nt arvutit);
- koostab esitlusi;
- otsib internetist erinevaid infosid.

Muusika

Õpilane:

- kuulab muusikat, mis soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust

Läbivad teemad

Läbiv teema	Õpilasel kujundavad oskused ja teadmised	Meetod
-------------	--	--------

<p>9. <u>Kultuuriline identiteet</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • toetada õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks; • mõista ennast kultuuri kandjana, edasivijana ja kultuuride vahendajana; • olla salliv ja suhtuda lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse; • tunda õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära; • osaleda eesti kultuurikeskkonna tavades; • aidata õpilasel mõista, et omaenda tugev kultuuriline identiteet toetab teda teistes kultuurides orienteerumisel. 	<ul style="list-style-type: none"> • töö õpikuga; • töö töövihikuga; • viktoriin; • esitlus; • vestlus.
<p>10. <u>Elukestev õpe ja karjääri planeerimine</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • arendada oskusi iseseisvaks õppimiseks; • arendada abstraktset ja loogilist mõtlemist; • arendada oskust seada endale eesmärgid ning tegutseda neid ellu viies süsteemselt; • tutvuda erinevate ametite ja elukutsetega, nende arenguga minevikus ja tulevikus; • tunda õppima töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kodukoha majanduskeskkonda. • arendada oskusi õppimises, suhtlemises, koostöös ja otsustes. 	<ul style="list-style-type: none"> • vestlus; • esitlus; • harjutused, in-harjutused; • õppekäigud; • rollmängud; • arutelu; • õppekursioon.
<p>11. <u>Teabekeskond</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • määrata oma teabevajadusi ja leida sobivat teavet; • arendada kriitilise teabeanalüüsi oskust; • kirjeldada oma tegevust teabekeskonnas; • harjuda internetis liikudes eristama avalikku ja isiklikku sfääri ning valima selle põhjal õiget suhtlusviisi. 	<ul style="list-style-type: none"> • esitlus; • töö õpikuga; • vestlus; • töö töövihikuga; • harjutused.

<p>12. <u>Tehnoloogia ja innovatsioon</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • omandada teadmisi tehnoloogiate toimimise ja arengusuundade kohta erinevates eluvaldkondades; • mõista tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile; • kasutada info- ja IKT eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise tõhustamiseks; • arendada loovust, koostöö- oskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides. 	<ul style="list-style-type: none"> • töö õpikuga; • töö töövihikuga; • viktoriin; • vestlus; • esitlus.
<p>13. <u>Tervis ja ohutus</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • taotleta õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonna- liikmeks; • teadvustada oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; • leida ning kasutada usaldusväärset tervise- teavet ja abiteenuseid; • vältida ohuolukordadesse 	<ul style="list-style-type: none"> • töö õpikuga; • töö töövihikuga; • vestlus; • arutelu; • õppekäigud.
<p>14. <u>Keskkond ja jätkusuutlik areng</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • pöörata tähelepanu kodu- ja kooliümbruse keskkonna küsimustele ning tegutsemisviisidele; • arendata säästvat suhtumist ümbritsevasse ja elukeskkonna väärtustamist, • arusaada loodusest kui terviksüsteemist; • arutleda keskkonna- probleemide üle nii kodu- koha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil. 	<ul style="list-style-type: none"> • töö õpikuga; • töö töövihikuga; • viktoriin; • vestlus; • arutelu; • esitlus; • õppekäigud; • rollmängud.
<p>15. <u>Väärtused ja kõlblus</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • tunnustada väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakus reegleid; • analüüsida süstemaatiliselt kõlbelisi norme ja väärtusi; • arutleda üldtunnustatud eetilist printsiipide üle ja neid omaks võtma. 	<ul style="list-style-type: none"> • töö õpikuga; • töö töövihikuga; • vestlus; • esitlus; • arutelu; • harjutused.

<p>16. <u>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • tunda õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõista nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi; • mõista enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas ning omandada oskusi osaleda otsustamisprotsessides; • suunata õpilasi leidma jõukohastele probleemidele loominguilisi lahendusi; • aidata neil kogeda koos tegutsemise kasulikkust ja vajalikkust. 	<ul style="list-style-type: none"> • töö õpikuga; • töö töövihikuga; • viktoriin; • esitlus; • vestlus; • arutelu; • õppekäigud.
--	--	---

1.8. Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada liikumisega seotud tegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud), rühmatöökaks ning ümarlauavestlusteks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

5.KLASS

Õpetundide arv nädalas – 2 , aastas –70

Õpitulemused

5. klassi lõpetaja:

- ✓ on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi;
- ✓ mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- ✓ tõlgendab, analüüsib ja mõistab teoses kujutatud lugu ning tegelassuhteid, elamusi ja väärtusi;
- ✓ mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandusteost lugedes;
- ✓ jutustab teksti- või elamuspõhiselt ning arutleb teoses toimunu üle, väljendades end korrektselt;
- ✓ kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt;
- ✓ kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sh sõnaraamatuid ja internetti.

Lugemine

5. klassi lõpetaja:

- ✓ on läbi lugenud vähemalt 8 eri žanrisse kuuluvat kirjandusteost (raamatut);
- ✓ loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult;
- ✓ teab loetud teose autorit, sisu ja tegelasi;
- ✓ tutvustab loetud teost ning kõneleb oma lugemismuljetest ja -elamustest.

Ümberjutustamine

5. klassi lõpetaja:

- ✓ jutustab loetud tekstist kokkuvõtlikult;
- ✓ jutustab loetud tekstist koostatud plaani järgi.

Teksti mõtestamine ja analüüs

5. klassi lõpetaja:

- ✓ koostab kirjandusteksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- ✓ määrab teksti põhiteema ja idee;
- ✓ eristab pea- ja kõrvaltegelasi;
- ✓ toob välja teose tegelaste vahelise konflikti ja selle tekkepõhjused;
- ✓ avaldab isiklikku arvamust loetud teose kohta, põhjendab seda näidetega tekstist isiklikust elust.

Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keele ilmekusega

5. klassi lõpetaja:

- ✓ tunneb kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid: epiteedid, hüperboolid, metafoorid, isikustamine, võrdlused; tunneb mõisteid *riim* ja *värsimõõt*;
- ✓ kasutab oma tekstides kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid.

Õppesisu

Teemad	Õpitavad oskused	Lõiming	Läbiv teema
<p>Тема:</p> <p>1. Что такое литература? - 1t Михаил Пришвин «Старый гриб»</p> <p>2. Мир художественной литературы - 3t Кир Булычёв «Козлик Иван Иванович»</p>	<p>Õpilane:</p> <p>-loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult;</p> <p>-teab loetud teose autorit, sisu ja tegelasi.</p> <p>-kirjutab erineva pikkusega erižanrilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis</p>	<p>Kunstiained</p> <p>Loodusained</p>	<p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimi</p> <p>Keskkond ja jätkusuutlik areng</p>
<p>3. Литературные жанры. Фольклор. Авторское переложение легенды - 20t Миф. Двенадцать подвигов Геракла</p> <p>Русские народные сказки. Финист Ясный Сокол. Как старик домовничал</p> <p>Эстонская народная сказка. Молодой кузнец</p> <p>Корейская народная сказка. Любовь матери</p> <p>Итальянская народная сказка. Человек, который искал бессмертия</p> <p>Легенды о Таллинне Ян Кросс «Мартовский хлеб», Оскар Лутс «Старец из Юлемисте»</p>	<p>Õpilane:</p> <p>-koostab loetu kohta plaani ja jutustab selle alusel ümber sisu, avaldab arvamust loetu kohta; määrab kunstiteose teema, idee ja kompositsiooni</p>	<p>Võõrkeeled</p> <p>Kunstiained</p> <p>Loodusained</p>	<p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimi</p> <p>Keskkond ja jätkusuutlik areng</p> <p>Kultuuriline identiteet</p>
<p>4. Литературная сказка – 14 t П. Ершов «Конёк-горбунок»</p> <p>Ханс Кристиан Андерсен «Дикие лебеди»</p> <p>В. Хауф «Карлик Нос»</p>	<p>Õpilane:</p> <p>-koostab kirjandusteksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu.</p>	<p>Võõrkeeled</p> <p>Vene keel</p> <p>Looduained</p>	<p>Keskkond ja jätkusuutlik areng</p> <p>Teabekeskkond</p> <p>Kultuuriline identiteet</p> <p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimi</p>

<p>К. Паустовский «Тёплый хлеб» Морис Карем «Дедушка»</p>			
<p>5. Литературные жанры - 11t Рассказы и повести о детстве и животных Леонид Андреев «Кусака» А.П. Чехов «Детвора» А. Аверченко «берегов-воспитатель Киси» Эно Рауд «Нержавеющая сабля» В. Солоухин «Мститель» Ф. Туглас «Ёж»</p>	<p>Õpilane: -määrab teksti põhiteema ja idee; -eristab pea- ja kõrvaltegelasi; -toob välja teose tegelaste vahelise konflikti ja selle tekkepõhjused.</p>	<p>Loodusained Vene keel</p>	<p>Kultuuriline identiteet Elukestev õpe ja karjääri planeerimi Keskkond ja jätkusuutlik areng ne Tervis ja ohutus Väärtused ja kõlblus</p>
<p>6. Лирика-14t Особенности поэтической речи Рифма. Ритм. Размер. О некоторых тропах в поэтической речи. Лирические размышления о природе, или пейзажная лирика Ф. Тютчев А. Фет И. Бунин Тайная сторона лирики. Александр Пушкин, Михаил Лермонтов.</p>	<p>Õpilane: Luuletekstide päheõppimine ning nende ilmikas esitamine -tunneb kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid, kasutab oma tekstides kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid</p>	<p>Lõiming Kunstiained Sotsiaalsained Vene keel</p>	<p>Läbivad teemad Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Elukestev õpe ja karjääri planeerimi Teabekeskond Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus</p>
<p>7.Отражение истории в литературе-3t Л.Н Толстой «Петя Ростов» М. Лермонтов «Бородино»</p>	<p>Õpilane: -koostab kirjandusteksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu; määrab teksti põhiteema ja idee; - eristab pea- ja kõrvaltegelasi; - toob välja teose tegelaste vahelise konflikti ja selle tekkepõhjused.</p>	<p>Loodusained Ajalugu Vene keel</p>	<p>Väärtused ja kõlblus Kodanikualgatus ja ettevõtlikku Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus</p>
<p>8.Фантастическое в литературе -4t Николай Гоголь «Майская ночь, или Утопленница» Рэй Бредбери «Каникулы»</p>	<p>Õpilane: -koostab kirjandusteksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu; määrab teksti põhiteema ja idee; - toob välja teose tegelaste vahelise konflikti ja selle tekkepõhjused.</p>	<p>Ajalugu Vene keel Loodusained</p>	<p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimi Keskkond ja jätkusuutlik areng Väärtused ja kõlblus Tervis ja ohutus</p>

Õppetegevused

Suuline ja kirjalik suhtlus

Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis.

Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine.

Suuline arvamuse avaldamine etteantud teema piires, vastulausele reageerimine, seisukohast loobumine. Väite põhjendamise.

Teksti vastuvõtt

Eesmärgistatud lugemine, lugemist hõlbustavad võtted.

Tööjuhendi lugemine. Kava, mõttekaart, joonis jm visualiseerivad vahendid.

Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart).

Kokkuvõtte konkreetsest materjalist (õppeteks, arutus).

Kuuldu konspekteerimine.

Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine.

Visuaalselt esitatud info (foto, joonis, graafik) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.

Tekstiloomed

Ümberjutustamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, valikuline.

Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Lühiettekande esitamine.

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese kirjeldamine.

Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.

Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumustest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus.

Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus.

Otsene jutustuses. Minavormis jutustamine.

Arutlemine. Probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses. Põhjuse ja tagajärje eristamine.

Hindamine

Kirjandusteose analüüsi ja tõlgenduse hindamiskriteeriumid:

ÕNNESTUNUD	VÄHEM ÕNNESTUNUD
Teost on loetud tähelepanelikult, märgatud on detaile, tabatud on rõhuasetusi ja põhiideed.	Teost on loetud pealiskaudselt, olulised detailid on jäänud tähelepanuta, teose idee ei selgu või jääb segaseks.
Mõttekäik on originaalne, uudne, iseseisev, üldistav, seostatud.	Mõttekäik on pealiskaudne, õpikust loetud või õpetajalt kuuldu ümberjutustav.
Seisukohad on argumenteeritud, põhjendused on veenvad, käsitus on loogiline ja sügav.	Seisukohad on nõrgalt argumenteeritud, põhjendused on üldsõnalised või ebaseaduslikud, käsitus on tendentslik.
Lähenemine on kirjandusteaduslik või -kriitiline, kasutatud on poeetika mõisteid.	Käsitluses pole kasutatud poeetika mõisteid või on neid kasutatud vales tähenduses.
Loetud teost on tsiteeritud või sellest näiteid leitud, tsitaadid ja näited on arutluses sobivalt lõimitud.	Loetud teost pole tsiteeritud, tsitaadid või näited on muu tekstiga sobimatult seostatud või halvasti vormistatud.
Töö on keeleliselt korrektne, stiililiselt ladus ja loetav ning nõuetekohaselt vormistatud.	Töös esineb õigekirjavigu, stiili- ja sõnastusvigu, vormistus on ebakorrekne.

Kontrolltöö

Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindega „4” 75–89%, hindega „3” 50–74%, hindega „2” 20–49%, hindega „1” 0–19%.

Peast lugemine „5”-õpilane teab teksti väga hästi ja loeb vigadeta, väljendusrikkalt.

„4”-õpilane teab teksti hästi ja võib teha üks viga.

„3”-õpilane teab teksti hästi ja võib teha kaks- kolm viga, loeb ebaväljendusrikkalt.

„2”-õpilane teab teksti halvasti ja võib teha neli- viis viga.

„1”-õpilane ei tea teksti üldse

Vastused küsimustele

Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust,

hindega „4” 75–89%,

hindega „3” 50–74%,

hindega „2” 20–49%

hindega „1” 0–19%.

Kontrolltöö test Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust,

hindega „4” 75–89%,

hindega „3” 50–74%,

hindega „2” 20–49%

hindega „1” 0–19%.

6. KLASS

Õppetundide arv nädalas – 2, aastas – 70

Õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- ✓ on omandanud ilmeka lugemise tehnika, loeb ladusalt ja arusaamisega jõukohase keerukusega teksti;
- ✓ koostab loetu kohta plaani ja jutustab selle alusel ümber sisu, avaldab arvamust loetu kohta;
- ✓ määrab kunstiteose teema, idee ja kompositsiooni;
- ✓ näeb autoripositsiooni suhtumises kujutatud kangelastesse ja sündmustesse;
- ✓ iseloomustab tegelasi, võrdleb neid;
- ✓ määrab loetud teose žanri ja liigi, selgitab keeleliste vahendite rolli kunstilises tekstis;
- ✓ suudab läbielata ja nähtust teadlikult ja emotsionaalselt kõnelda ja kirjutada;
- ✓ kasutab sõnaraamatuid, raamatukogukataloogi ja internetti vajaliku info saamiseks.

Lugemine

6. klassi lõpetaja:

- ✓ on läbi lugenud vähemalt 8 eri žanrisse kuuluvat kirjandusteost (raamatut);
- ✓ loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult;
- ✓ teab loetud teose autorit, sisu ja tegelasi;
- ✓ tutvustab loetud teost ning kõneleb oma lugemismuljetest ja -elamustest.

Ümberjutustamine

6. klassi lõpetaja:

- ✓ jutustab loetud tekstist kokkuvõtlikult;
- ✓ jutustab loetud tekstist koostatud plaani järgi.

Teksti mõtestamine ja analüüs

6. klassi lõpetaja:

- ✓ koostab kirjandusteksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- ✓ määrab teksti põhiteema ja idee;
- ✓ eristab pea- ja kõrvaltegelasi;
- ✓ toob välja teose tegelaste vahelise konflikti ja selle tekkepõhjused;
- ✓ avaldab isiklikku arvamust loetud teose kohta, põhjendab seda näidetega tekstist isiklikust elust.

Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keele ilmekusega

6. klassi lõpetaja:

- ✓ tunneb kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid: epiteedid, hüperboolid, metafoorid, isikustamine, võrdlused; tunneb mõisteid *riim* ja *värsimõõt*;
- ✓ kasutab oma tekstides kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid.

Loominguline tegevus ja esinemine

6. klassi lõpetaja:

- ✓ kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti ning lühiarvamust loetud teose kohta;
- ✓ esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti või näidendi rolliteksti;
- ✓ esitab kaaslastele omaloodud teksti.

Õppesisu

Teemad	Õpitavad oskused	Lõiming	Läbiv teema
1. Искусство видеть и отображать мир-18 ч. К.Паустовский «Искусство видеть мир» «Старый повар» О.Генри «Последний лист» А.С.Пушкин «Медный всадник» Ю.Куускема «Заслуги Старого Тоомаса» Г.Х.Андерсен «Соловей» А.Я.Бруштейн «Дорога уходит в даль» Либретто к балету «Лебединое озеро» Е.Л.Шварц «Золушка»	Õpilane: -loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult; -teab loetud teose autorit, sisu ja tegelasi. -koostab kirjandusteksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu; määrab teksti põhiteema ja idee; - eristab pea- ja kõrvaltegelasi; - toob välja teose tegelaste vahelise konflikti ja selle tekkepõhjused.	Kunstiained Loodusained	Kultuuriline identiteet” Läbivad teemad Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Lõiming Kunstiained Sotsiaalsained
2. Литература как вид искусства А.С.Пушкин «Бесы» «Поэт» «История стихотворца» «Дубровский» М.Ю.Лермонтов «На севере диком...» «Русалка» М.Метерлинк «Синяя Птица» Г.Гейне «Лорелея»	Õpilane: -koostab loetu kohta plaani ja jutustab selle alusel ümber sisu, avaldab arvamust loetu kohta; määrab kunstiteose teema, idee ja kompositsiooni. määrab teksti põhiteema ja idee; -eristab pea- ja kõrvaltegelasi; -toob välja teose tegelaste vahelise konflikti ja selle tekkepõhjused.	Võõrkeeled Kunstiained Luuletekstide päheõppimine ning nende ilmekas esitamine.	Kultuuriline identiteet” Tervis ja ohutus Läbivad teemad Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Lõiming Kunstiained Sotsiaalsained

<p>В.А.Жуковский «Светлана» А.А.Фет «Зеркало в зеркало, с трепетным лепетом» К.Г.Паустовский «Молния» К.Д.Бальмонт «Как я пишу стихи» Г.В.Иванов «А что такое вдохновение?» Р.Киплинг «Кошка, которая гуляла сама по себе» А.И.Куприн «Белый пудель» Х.Йигисалу «Гадюка» Л.Н.Толстой «Сила детства» В.В.Набоков «Лебеда» Х.Вяли «Ссора»</p>	<p>- eristab pea- ja kõrvaltegelasi; - toob välja teose tegelaste vahelise konflikti ja selle tekkepõhjused.</p>		
<p>3.Литературные традиции: роды и жанры-20 ч. А. де Сент-Экзюпери «Маленький принц» Эзоп «Бесхвостая лисица» «Зевс, Прометей, Афина и Мом», «Женщина и курица» И.А.Крылов «Свинья под дубом» С.В.Михалков «Слон- живописец» И.С.Тургенев «Бежин луг» Я.Раннап «Агу Сихвка говорит правду» А.Петров «Все вруны» М.Твен «Принц и нищий» Ч.Диккенс «Приключения Оливера Твиста» Ф.И.Тютчев «Конь морской» В.Я.Брюсов «Облака» К.Д.Бальмонт «Август» М.Ю.Лермонтов «Мцыри»</p>	<p>Õpilane: -koostab kirjandusteksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu. -tunneb kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid, kasutab oma tekstides kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid - eristab pea- ja kõrvaltegelasi; - toob välja teose tegelaste vahelise konflikti ja selle tekkepõhjused.</p>	<p>Võõrkeeled</p>	<p>Tervis ja ohutus Läbivad teemad Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Lõiming Kunstiained Sotsiaalsed</p>

Õppetegevused

Nõuded õppetegevusele

Kirjandusteose käsitus on suunatud õpilase lugejaoskuste ning eneseväljenduse arendamisele. Tähelepanu keskmes on töö tekstiga. Kirjandustekstide analüüsi protsessis kujuneb õpilastel kirjanduse kontekstilise vastuvõtu kultuur, sündmuste elulise loogika ning keeleliste kujutus- ja väljendusvahendite mõistmine. Tähelepanu keskendub sõnale, aegamööda toimub üleminek kirjanduse kui sõnakunsti käsitlusele. Kirjanduse õppimine II kooliastmes hõlmab mitmesuguseid õppetegevuse liike, neist olulisemad on järgmised:

- 1) eri žanris kirjandusteoste teadlik loominguline lugemine;
- 2) teoste ilmekas lugemine;
- 3) loetu ümberjutustamine erineval viisil: üksikasjaliselt, lühidalt, valikuliselt, elementaarsete kommentaaridega ning loomingulise ülesandega;
- 4) luuletekstide päheõppimine ning nende ilmekas esitamine;
- 5) vastamine küsimustele, mis avavad kirjandusteose tundmist ja mõistmist;
- 6) loetu kohta lühikese ja üksikasjalikuma plaani koostamine;
- 7) kirjandite kirjutamine käsitletud kirjandusteose alusel loetut oma isikliku elukogemusega seostades;
- 8) sihipärane info otsimine, teades allikaid ja osates nendega töötada.

Õpitudemuste saavutamist soodustab ka õppetegevuse teiste liikide ning vormide kasutamine: raamatukogutunnid, projektitegevus, loomingulised konkursid, ekskursioonid kirjanduslikesse paikadesse, kohtumine kirjanike ja tõlkijatega.

Lugemine

Lugemisprotsess on õppeaine tähtsaim koostisosa. Tundides kasutatakse lugemise erinevaid meetodeid: eesmärgilise hoiakuga lugemine; esialgne (ettevalmistav) lugemine, ositi lugemine; uuesti ülelugemine teatud eesmärgiga hoiakuga jt. Jätkub töö häälega ning endamisi lugemise tehnika arendamine. Pööratakse tähelepanu õigele intoneerimisele, pauside tegemisele, lugemistempo valikule. Teoste iseseisev lugemine omal valikul.

Loetu ümberjutustamine

Tundides kasutatakse ümberjutustamist erineval arendatuse astmel: üksikasjaliselt, lühidalt, koostatud plaani järgi, kommenteerimiselementidega, tegelase vaatepunktist jutustamine; kunstniku või õpilaste endi loodud illustratsioonide alusel jutustamine. Praktiseeritakse iseseisvalt loetud teoste tutvustamist klassikaaslastele.

Teksti mõtestamine ja analüüs

Kirjandustekstiga töötamise keskmes on loetu mõistmine. Jätkub selliste oskuste arendamine, mis on vajalikud kirjandusteose mõistmiseks ja tõlgendamiseks:

- 1) selliste küsimuste koostamine, mis kontrollivad teksti sisu faktilist teadmist ja arendavad kujutlusvõimet;
- 2) küsimustele vastamine omas sõnastuses ning toetudes tekstile (tsiteerimine);
- 3) teksti plaani koostamine; plaani punktide pealkirjastamine ühe sõna, väite, küsimuse või tsitaadiga;
- 4) teose põhiteema ja idee määramine; arutlemine asjaomase teema kajastamise üle teistes varem käsitletud teostes;
- 5) isikliku arvamuse sõnastamine, väljendades suhtumist teose teemasse ja ideesse; põhjenduseks näidete toomine tekstist ja isiklikust elukogemusest;

6) tegelaste või tegelasrühmade vahelise põhikonflikti väljatoomine, selle tekkepõhjuste ja lahendusvõimaluste selgitamine; kirjeldatud sündmuste koha ja aja ning nende põhjusetagajärje seose väljatoomine.

Võetakse kasutusele mõisted *faabula* ja *süžee*, *pea- ja kõrvaltegelased*, *jutustamine 1. ja 3. isikus*. Pööratakse erilist tähelepanu kunstilisele detailile. Jätkub töö tundmatute sõnade ja väljenditega, et rikastada sõnavara.

Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keele ilmekusega

Töö on suunatud epiteetide, võrdluste, isikustamise mõistmisele kirjandustekstides ja kasutamisele oma isiklikus kõnes. Tuuakse sisse mõiste *metafoor* esialgses tähenduses, vaadeldakse selle tekstides kasutamise juhte. Tehakse tööd allegooria ning sümboolika ja allteksti lihtsamate näidete mõistmiseks.

Õpilased selgitavad vanasõnade ja kõnekäändude tähendust ja kasutavad neid oma tekstides. Õpitakse tekstidest koomilisi elemente leidma, tutvutakse iroonia mõistega.

Pööratakse tähelepanu oskusele leida riime, omandatakse omaloominguliste luuletuste kirjutamise kogemus. Tuuakse sisse mõisted *riim*, *värsimõõt*, vaadeldakse kahesilbilist värsjalga. Arendatakse oskust oma mõtteid kujundlikult väljendada.

Loominguline tegevus ja esinemine kuulajaskonna ees

Kirjutatakse omaloomingulisi töid proosavormis (muinasjutt, lühikesed jutustava iseloomuga jutud, õpitud vanasõnad ja kõnekäändudel põhinevad jutud jt) ning luulevormis (luuletus etteantud riimidega jt).

Kirjutatakse töid loetud teoste alusel (tegelaste dialoog; uus erinev lõpp jutule; kiri kirjandusteose tegelasele; loetud teose lühike hinnang või arvustus). Kirjutatakse loodus- ja interjöörikirjeldusi, tehakse intervjuusid. Arendatakse oskust kuulajate ees esineda: esitatakse peast luuletusi, katkendeid proosa- ja draamateostest; esitatakse klassikaaslastele omaloodud tekste. Kujunevad oponenti ja kuulajaskonnaga dialoogi pidamise oskused.

Hindamine

Kirjanduseteose analüüsi ja tõlgenduse hindamiskriteeriumid:

ÕNNESTUNUD	VÄHEM ÕNNESTUNUD
Teost on loetud tähelepanelikult, märgatud on detaile, tabatud on rõhuasetusi ja põhiideed.	Teost on loetud pealiskaudselt, olulised detailid on jäänud tähelepanuta, teose idee ei selgu või jääb segaseks.
Mõttekäik on originaalne, uudne, iseseisev, üldistav, seostatud.	Mõttekäik on pealiskaudne, õpikust loetut või õpetajalt kuuldu ümberjutustav.
Seisukohad on argumenteeritud, põhjendused on veenvad, käsitus on loogiline ja sügav.	Seisukohad on nõrgalt argumenteeritud, põhjendused on üldsõnalised või ebaseisvad, käsitus on tendentslik.
Lähenemine on kirjandusteaduslik või -kriitiline, kasutatud on poeetika mõisteid.	Käsitluses pole kasutatud poeetika mõisteid või on neid kasutatud vales tähenduses.
Loetud teost on tsiteeritud või sellest näiteid leitud, tsitaadid ja näited on arutlusse sobivalt lõimitud.	Loetud teost pole tsiteeritud, tsitaadid või näited on muu tekstiga sobimatult seostatud või halvasti vormistatud.
Töö on keeleliselt korrektne, stiililiselt ladus ja loetav ning nõuetekohaselt vormistatud.	Töös esineb õigekirjavigu, stiili- ja sõnastusvigu, vormistus on ebakorrektn.

Kontrolltöö

Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide

arvust, hindegas „4” 75–89%, hindegas „3” 50–74%, hindegas „2” 20–49%, hindegas „1” 0–19%.

Peast lugemine ”5”-õpilane teab teksti väga hästi ja loeb vigadeta, väljendusrikkalt.

”4”-õpilane teab teksti hästi ja võib teha üks viga.

”3”- õpilane teab teksti hästi ja võib teha kaks- kolm viga, loeb ebaväljendusrikkalt.

”2”- õpilane teab teksti halvasti ja võib teha neli- viis viga.

”1”- õpilane ei tea teksti üldse

Vastused küsimustele

Hindegas „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust,

hindegas „4” 75–89%,

hindegas „3” 50–74%,

hindegas „2” 20–49%

hindegas „1” 0–19%.

Kontrolltöö test Hindegas „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust,

hindegas „4” 75–89%,

hindegas „3” 50–74%,

hindegas „2” 20–49%

hindegas „1” 0–19%.

III KOOLIASTE

Õpitulemused

9.klassi lõpetaja:

- ✓ on lugenud eakohast erizhanrilist ilukirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi;
- ✓ mõistab käsitletud kirjandusteoste ideelis-kunstilisi iseärasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripära;
- ✓ märkab kirjandustekstis õpitud kõnekujundeid/troope, selgitab nende rolli tekstis ning kasutab neid oma tekstides;
- ✓ avaldab arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiprobleematikat arutluselementidega kirjandis või arvustuses;
- ✓ loeb ilmekalt kirjandusteoseid (või katkendeid), järgides kirjakeelse häälduse norme;
- ✓ iseloomustab üldjoontes õpitud kirjandusvoole ja -suundi, kõrvutab vene ja maailmakirjanduse temaatiliselt lähedasi teoseid;
- ✓ kasutab kooli ja linna raamatukogusid ning interneti teabe otsimiseks etteantud teemal ning omal valikul vastavalt vajadusele.

Lugemine

Põhikooli lõpetaja:

- ✓ kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti ning lühiarvamust loetud teose kohta;
- ✓ esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti või näidendi rolliteksti;
- ✓ esitab kaaslastele omaloodud teksti.

Ümberjutustamine

Põhikooli lõpetaja:

- ✓ jutustab kokkuvõtlikult loetud teose sisust;
- ✓ oskab loetut ümber jutustada eri konkreetsuse astmel ja eri vaatepunktist.

Teksti mõtestamine ja analüüs

Põhikooli lõpetaja:

- ✓ leiab teostes võtmesündmused ja põhjuse-tagajärje seosed;
- ✓ iseloomustab teose tegelasi;
- ✓ toob välja tegelaste karakteriseerimise erinevad viisid;
- ✓ määrab autori suhtumise teose tegelastesse;
- ✓ määrab autori suhtumise teoses kujutatud sündmustesse;
- ✓ määrab teose põhiprobleemid ja idee;
- ✓ arutleb klassikaaslastega loetud teose üle, avaldab ja põhjendab oma isiklikku arvamust.

Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keele ilmekusega

Põhikooli lõpetaja:

- ✓ leiab kirjandusteostest kõnekujundeid/troope (epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, hüperbool, litootes) ning selgitab nende rolli kirjandustekstis;
- ✓ kasutab kõnekujundeid oma tekstides.

Loominguline tegevus ja esinemine

Põhikooli lõpetaja:

- ✓ kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kokkuvõtvaid, jutustavaid, kirjeldavaid ja arutluselementidega tekste;
- ✓ kirjutab kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi, väljendades oma seisukohti ja põhjendades neid näidetega alustekstist või mujalt ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja nõudeid;
- ✓ esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust;
- ✓ koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande.

Õppesisu

Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted

Inimese isiksus on peamine loomingulise mõtestamise objekt kirjanduses. Kirjandusteos kui autori looming, kirjaniku fantaasia produkt.

Autori, jutustaja ja kirjandusliku kangelase vahekord teoses. Mõisted *personaaž* ja *tegelane*. Kirjandusteose personaaž ja tema prototüüp. Erinevused tegelaste konstrueerimisel (eepilise teose kangelane, ettekujutus *lüürilisest kangelasest* ja *rollilüürikast*, tegelane draamas). Lüüriline kangelane, lüüriline subjekt ja teised luuleteose tegelased. Teose staatiline kompositsioon (personaažne struktuur). Antagonist ja protagonist. Autobiograafiline jutustus. Tegelase karakteristika: sotsiokultuuriline, psühholoogiline, väline. Tegelase ajalooline ja kultuuriline tingitus. Tegelase „biograafia” ja evolutsioon. Tegelase süžeealiste funktsioonide määramine, tegelaste vastastikuste suhete analüüs. Tegelaskõne (monoloog ja dialoog). Erinevate teoste tegelaskujude võrdlus (ajaloolis-kultuuriline, autoripoetika võrdlus). Tegelase karakteri loomise vahendid: portree, autori iseloomustus, kõneline iseloomustus, olukorra kirjeldus jms. Draamateose tegelaste kujutamise iseärasused. Mõiste *teose põhikonflikt*, põhikonflikti olemuse määramine (sotsiaalne, eetiline).

Kirjandusteose süžee, süžee elemendid. Lüüriline süžee, selle spetsiifika. Proosateose kompositsioon, selle põhielemendid: ekspositsioon, sõlmitus, tegevuse areng, kulminatsioon, lahendus, epiloog. Kirjeldavad ja jutustavad elemendid, nende roll. Põhjusetagajärje seosed proosajutustuses. Eri žanris teoste kunstispetsiifika. Lühijutt. Novell. Jutustus. Ajalooline romaan/jutustus. Proosaluuletus. Lüüriline miniatuur. Kunstiline ruum ja aeg poeetilises tekstis. Teose ajaloolis-kultuuriline kontekst. Tekst kui kunstiline tervik. Klassitsism. Romantism. Rahvusromantism. Romantiline kangelane. Realism kirjanduses. Ekspressionism kirjanduses. Kirjandussuunad ja -rühmitused 20. sajandi alguse vene kirjanduses. Luulekeele

uuenemine. Uusromantism, uusrealism. Sümbolism, akmeism, futurism. Allegooria. Sümbol. Poetilised arhaismid ja neologismid. Mõisted: luuletsükkel ja luuleraamat.

2. Kirjandusteoste valik

Ka kolmandal kooliastmel on tähelepanu keskmes üksikud kirjandusteosed, kuid suurenenud on ajaloolis-kirjanduslike ning kirjandusteoreetiliste teadmiste osakaal õppesisus, mis suunab ka kirjandusteoste valikut. Loetavad ja tundides käsitletavat kirjandusteoste valitakse vene, eesti ja väliskirjanike teoste hulgast arvestusega, et oleks esindatud eri ajastud ja kirjandusvoolud ning kirjanduse eri liigid ja žanrid. Kirjandusteoste valikul arvestatakse ka järgmisi sel kooliastmel arutlemiseks sobivaid teemasid ja probleeme.

3. Peamised teemad ja probleemid arutlemiseks

Inimese kõlbelised kohustused. Halastuse ja kaastunde probleem. Tunde ja kohuse konflikt. Isikliku kõlbelise valiku probleem. Kõlbelised ideaalid ja elutõde. Isiksuse kõlbeline väärikus.

Täiskasvanuks saamine. Sõbrad ja vaenlased. Enesetunnetuse esimesed kogemused. Alaealise suhted täiskasvanute ja eakaaslastega. Põlvkondade konflikt. „Murdemomentide” tähendus inimese isiksuse ja iseloomu kujunemisel. Maailma tunnetamine kui katsumus. Inimese vastutus ümbritsevate ees. Pideva enesekasvatuse vajadus. Inimene lähedaste ringis. Peresised suhted. Perekond kui tõeliste inimlike väärtuste kese/keskpunkt.

Isiksus ja ajastu. Inimese vastutus maailma eest, milles ta elab. Kangelane ajaloo näo ees. Isiksuse sotsiaalsed hüpostaasid (palged). Patriotism ja vabadusearmastus. Isiklikud ja grupiväärtused. „Oma” ja „võõra” kokkupõrge. Inimese võõrandumine tänapäevamaailmas. Ajatud kõlbelised väärtused.

„Oma” ja „võõras” kultuuris. Kultuuride mitmekesisus. Rahvuslikud ja regionaalsed kultuurid. Sallivus suhtumises üksteisest erinevatesse kultuurinähtustesse. Eri kultuuride esindajate kontaktide mitmekesisus. Erinevate rahvaste kombed ja uskumused. Austav suhtumine teistesse kultuuridesse. Rahvuskultuuri eripära, tähendus selle kultuuri kandjatele. Eesti rahvuskultuuri traditsioonide, pärimuste ja kommete säilitamine ja arendamine.

3. Looming kui maailma ümberkujundamise viis. Kunst ja armastus kui inimelu kõrgeimad väärtused. Lüüriline teos kui isikliku maailmapildi peegeldus. Lüüriline kangelane – poeedi „teisik”.

Kodanikuühiskond ja rahvusvahelised suhted. Mina kui Eesti ühiskonna täisväärtuslik liige; minu päritolu; mineviku, oleviku ja tuleviku seosed minu elus. Ajalooline mälu (ajaloolised sündmused ja traditsioonid, mis kujundavad/moodustavad/loovad ajaloolise järjepidevuse. Suhted teiste rahvustega (kontaktid eesti ja vene rahva esindajate vahel). Sallivus ja austus teise vastu kui rahvusvaheliste kontaktide alus.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Keskkonnakaitse ülemaailmsed probleemid. Inimene ja loodusmaailm. Säästva ja austava suhtumise vajalikkus elusasse ja elutusse loodusesse. Looduslik tasakaal. Loodus kui üks inimelu kõrgemaid väärtusi.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon. Teabe otsimise ja edastamise võimalused tänapäeval. Veebiressursid kui teabeallikas ja silmaringi laiendamise viis. Internet kui võimalike ohtude allikas (võrguportaalides käitumise probleemid, keelemõjud). Kino ja fotograafia kui ajaloo jäädvustamise (säilitamise) viisid.

Teoseid terviklikuks lugemiseks

Vassili Aksjonov „Võit”, Leonid Andrejev „Noorsugu”, Mihhail Bulgakov „Koera süda”, Kir Bulõtšov „Tulukessed”, Ivan Bunin „Antonovka õunad”, Aleksandr Vampilov „Kohtumine”, Enn Vetemaa „Eesti näkiliste välimääraja”, Toomas Vint „Varastatud luik”, Maksim Gorki „Vanaeit Izergil”, „Inimeste seas”, Arthur Conan Doyle „Tantsivad mehikesed”, „Punapeade Liit”, Mihhail Zoštšenko „Kuusk”, August Kitzberg „Libahunt”, Aleksandr Kuprin „Junkur”, Nikolai Leskov „Inimene vahipostil”, Jack London „Valgekihv”, Oskar Luts „Kevade”, Vladimir Nabokov „Juhus”, Viktor Nekrassov „Reamees Ljutikov”, Richard Aldington „Kangelassurm”, Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints”; Aleksandr Solženitsõn „Küll on kahju”, „Parem käsi”, Lev Tolstoi „Poisiga”, Friedebert Tuglas „Väike Illimar”, Mati Unt „Hüvasti, kollane kass”, Varlam Šalamov „Major Pugatšovi viimne lahing”, Jevgeni Švarts „Draakon”, Mihhail Šolohhov „Inimese saatus”, Vassili Šukšin „Naljatilk”.

Kooliastme vältel loeb õpilane läbi vähemalt 12 teost eelnevast loendist. Lähemalt tutvustatakse järgmisi autoreid: Aleksandr Blok, Fjodor Tjutšev, Afanassi Fet, Marie Under, Leonid Andrejev, Fjodor Dostojevski, Aleksandr Kuprin, August Kitzberg, Jack London, Alexandre Dumas, Mihhail Šolohhov, Viktor Nekrassov, Nikolai Leskov, Vassili Šukšin, Mati Unt või teised.

1.3. Õppetegevused

Põhikooli kirjandusõpetuses rakendatakse mitmesuguseid õppetegevusi, neist olulisemad on järgmised:

- 1) eri žanris kirjandusteoste teadlik loominguline lugemine;
- 2) kirjandusteoste ilmekas lugemine;
- 3) loetu ümberjutustamine eri viisil: üksikasjalikult, kokkuvõtlikult, valikuliselt, kommentaaridega, loomingulise ülesandega;
- 4) luuletekstide päheõppimine ja ilmekas esitamine;
- 5) vastamine küsimustele, mis peegeldavad teose teksti tundmist ja mõistmist;
- 6) loetu kohta lühikese ja üksikasjalikuma plaani koostamine;
- 7) kirjandite kirjutamine käsitletud kirjandusteoste alusel loetut oma isikliku elukogemusega seostades;
- 8) sihipärane info otsimine, teades allikaid ja osates nendega töötada;
- 9) õpitulemuste saavutamist soodustab ka õppetegevuste teiste liikide ja vormide kasutamine: raamatukogutunnid, projektitöö, loomingulised konkursid, ekskursioonid kirjandusega seotud paikadesse

Lugemine

Kirjandusteose täisväärtuslikuks analüüsiks ja tõlgendamiseks kasutatakse erinevaid lugemisviise: aeglane lugemine, kommenteeriv lugemine.

Teksti ümberjutustamine

Tähtsamad on järgmised ümberjutustamise viisid: üksikasjaline, üldistav, fragmentaarne, varem etteantud põhimõttel. Ümberjutustamiseks valmistudes teeb õpilane analüütilisi operatsioone, mõtestab materjali, kujundab välja oma isikliku suhtumise sellesse ning õpib esitama ja kaitsma seisukohti.

Teksti mõistmine, analüüs ja interpretatsioon

Jätkub selliste oskuste kujundamine, mis on vajalikud teksti mõistmiseks ja tõlgendamiseks (võtmesõnade leidmine, tegelaste vaatepunkti väljaselgitamine, tekstis autoripositsiooni määramine jm). Õpilastelt nõutakse oskust diskuteerida ühel teose teemadest. Diskussiooni protsessis peavad nad sõnastama oma isikliku arvamuse teksti sisu ja struktuuri kohta, argumenteerima ja kaitsma oma seisukohti, tuues teosest näiteid. Töös teksti kompositsiooni ja tegelastega tuleb kindlasti rakendada traditsioonilisi analüüsi- ja interpreteerimismeetodeid: teose liigendamine süželisteks fragmentideks, plaanide koostamine, teose erinevate süželistate funktsioonidega (kirjeldus, portreeiline või psühholoogiline karakteristika, monoloogid ja dialoogid) episoodidevälja selgitamine, episoodide valimine etteantud põhimõttel.

Loominguline tegevus ja esinemine kuulajaskonna ees

Õpilastelt nõutakse mitte üksnes teose problemaatika ja kunstiliste iseärasuste mõistmist, vaid ka oskust väljendada oma seisukohta loetu kohta, seostada autori tõstatatud probleemid tänapäevaluga. Erilist tähelepanu pööratakse eri liiki loovtöödele ja tegevustele, mis eeldavad teatavat iseseisvust: kirjanditele, esinemistele klassikaaslaste ees luuletuse esitamisega, osalemisele diskussioonides loetu üle, sõnavõtuks või ettekandeks valmistumisele jms. Loominguline tegevus hõlmab ka eri žanrides ning erineva suunitlusega tekstide loomist. Kirjandusteoste süvendatud käsitlemiseks on otstarbekas kasutada sellist loomingulist meetodit nagu teksti tõlkimine teise kunstiliigi keelde (eelkõige teatri- ja filmikeelde). Õpilaste loominguline tegevus avaldub esseede, kirjandite kirjutamises, samuti retsensioonide kirjutamises lavastustele ja filmidele, mis on loodud kirjandusteoste alusel, temaatiliste presentatsioonide loomises.

Hindamine

Hindamine on õppeprotsessi lahutamatu osa ning sama keerukas kui õpetamine ja õppimine. Hinnatakse eelkõige selleks, et soodustada teadmiste ja oskuste omandamist, pädevuste kujunemist. Ühtlasi annab hindamine tagasiside võimaluse nii õpetajale kui ka õpilasele – see on teatud etapi kokkuvõte, teave tasemest, millele uut teadmist ehitada. Eeldatavalt peab hindamine olema kooskõlas õppeprotsessi eesmärkide ning nende saavutamiseks kavandatud ja toimunud tegevustega, eelkõige aga ainekavas sätestatud õpitulemustega. Traditsiooniliselt kasutatakse meil koolis numbrilist hindamist, aga on ka alternatiivne hindamisvõimalus – sõnaliste hinnangute andmine suuliselt või kirjalikult. Konstruktivistlikust õppimiskäsitusest lähtuv kujundav hindamine annab võimaluse muuta senist hindamisparadigmat.

Kirjanduse õpetamisel võib rakendada mitmesuguseid kontrolli ja hindamise meetodeid ning võtteid:

- ✓ suuline küsitlus, vestlus;
- ✓ viktoriin, valikvastustega test või lünktekst;
- ✓ lugemiskontroll (nt fakti- ehk mäluksimused teose kohta);
- ✓ kontrolltöö (nt autori ja tema loomingu või kirjanduslike mõistete kohta);
- ✓ analüüsi- ja tõlgendusülesanded (nõuavad arutlemist, argumenteerimist, võrdlemist);
- ✓ kirjanduslik esse;
- ✓ omaloominguline töö (nt kirjeldus, jutt, luuletus, dialoog);
- ✓ teemamapp, õpimapp (portfolio).

Samuti võib hinnata sooritusülesanded, mis võimaldavad teada saada, mida õpilased realselt teavad ja oskavad:

- ✓ väitlus kirjandusteose üle;
- ✓ kirjandusliku projekti koostamine;
- ✓ kirjandusliku uurimistöö teostamine;
- ✓ luuletuse, proosateksti või dialoogi esitamine;
- ✓ avalik esinemine konkurssidel või mujal.

Vestlus ja arutelu on kirjandusõpetuses äärmiselt olulised aktiivõppemeetodid: küsimusi esitades suunab õpetaja õpilasi mõtlema, oma seisukohti ja arvamusi väljendama, mis omakorda mõjutab hoiakute ja hinnangute kujunemist. Osalemine vestlustes ja aruteludes pakub õpilastele rohkesti vahetut tagasisidet, toob välja nende tugevad ja nõrgad küljed, toetab eneseregulatsiooni ning tekitab huvi õppimise vastu. Ka **paaris- ja rühmatöö** kaudu saab õpilane tagasisidet oma teadmiste ja oskuste kohta, kuna tekib otsene võrdlusvõimalus teiste õppijatega. Aktiivõppemeetodid võimaldavad õppida üksteiselt, võtmesõnaks on siin koostöö.

Tundlik valdkond kirjanduse õpetamisel on luule käsitlemine. Luuletuste analüüsi ja tõlgenduse, ent ka nende esituse hindamisel on subjektiivsus äärmiselt hoomatav. Õpetaja arvestab hindamisel nii luuleteksti mõistmist, tõlgenduse originaalsust, luulepoeetika mõistete valdamist kui ka mõtlemis- ja väljendusoskust. Kindlasti vajavad luuleõpetuse ülesanded nii õpetaja suunavat juhendamist kui ka suulist või kirjalikku hinnangut.

Kirjandusteksti analüüsi ja tõlgendusega võib tegeleda näiteks küsimustele vastamise vormis, kuid selle võib välja arendada ka **kirjanduslikuks esseeks**. Kirjandusliku essee hindamisel võib silmas pidada üldisi essee kirjutamise nõudeid, kuid võib keskenduda ka ainult teose analüüsi, tõlgendamise ja mõistmisega seotud asjaoludele. Kirjandusliku essee hindamiskriteeriumid on järgmised:

- **sisu:** teema avatus ja arendus, probleemi ja põhiidee sõnastamine, teose lugejapoolne tõlgendus, seostamine tänapäeva või iseenda eluga;
- **arutlemise võtted:** analüüsimine, näitlikustamine, võrdlemine, defineerimine, klassifitseerimine;
- **kompositsioon:** sissejuhatus, teema arendus, lõppsõna; üleminekud, detailid, üksik ja üldine, loomulikkus ja sujuvus;
- **stiil:** sõnavara, lausestus, mõtete vahelised seosed, kujundlikkus;
- **keelekasutus:** õigekiri;
- **vormistus:** käekiri, arvutitruki nõuded, paigutus jms.

Essee võimaldab kontrollida komplekssete õpitulemuste saavutamist, kuna eeldab põhjendamist, kirjeldamist, võrdlemist, seostamist, vastandamist, analüüsimist, hindamist. Kujundav hindamine on kasutatud kirjandusliku esse hindamisel. Selle hindamisel ei arvestata õigekirja- ja stiilivigu, kuigi nendele pöörab õpetaja tähelepanu. Kirjanduslike esseede puhul on esile tõstetud käsitluse originaalsus ja sügavus.

Kujundava hindamise kasutamise võimalused:

- õpimapikoostamine (õpilaste tööde kogumine, süstematiseerimine, vigade nägemine, õppimise tulemused)
- ainealane arenguestlus (õpilaste arengu ja toimetuleku analüüsimine antud õppeaines, tagasiside õpilaste teadmiste ja oskuste kohta, eesmärgid edaspidiseks õppimiseks, õpilaste enesehindamine).

Kujundavad üldpädevused

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane:

- kujuneb huvi looduse vastu;
- tunneb huvi oma rahva vastu;
- hindab harmoonilisi inimsuhteid,
- mõistab oma rolli pereliikmena, sõbrana, kaaslasena ja õpilasena;
- peab kinni kokkulepetest, on usaldusväärne ning vastutab oma tegude eest;

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õpilane:

- oskab keskenduda õppeülesannete täitmisele,
- oskab suunamise abil kasutada eakohaseid õpivõtteid (sealhulgas paaris- ja rühmatöövõtteid) olenevalt õppeülesande iseärasustest;

Enesemääratluspädevus

Õpilane:

- suudab mõista ja hinnata iseennast;
- väärtustab tervislikke eluviise, on teadlik tervist kahjustavatest teguritest ja sõltuvusainete ohtlikkusest;
- oskab keskenduda õppeülesannete täitmisele, oskab suunamise abil kasutada eakohaseid õpivõtteid (sealhulgas paaris- ja rühmatöövõtteid) olenevalt õppeülesande iseärasustest;

Õpipädevus

Õpilane:

- oskab oma tegevust kavandada ja hinnata ning tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi valida ja rakendada, oma eksimusi näha ja tunnista ning oma tegevust korrigeerida;
- oskab oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, teab oma tugevaid ja nõrku külgi ning püüab selgusele jõuda oma huvides;
- oskab mõtestatult kuulata ja lugeda eakohaseid tekste, luua eakohasel tasemel keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid suulisi ja kirjalikke tekste ning mõista suulist kõnet;

Suhtluspädevus

Õpilane:

- on kindlalt omandanud arvutus- ja mõõtmisoskuse ning tunneb ja oskab juhendamise abil kasutada loogikareegleid ülesannete lahendamisel erinevates eluvaldkondades;
- oskab leida vastuseid oma küsimustele, hankida erinevatest allikatest vajalikku teavet, seda tõlgendada, kasutada ja edastada;
- oskab teha vahet faktil ja arvamusel.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus.

Õpilane:

- on kindlalt omandanud arvutus- ja mõõtmisoskuse;
- oskab juhendamise abil kasutada loogikareegleid ülesannete lahendamisel erinevates eluvaldkondades;
- õpib eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest;
- kasutab tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilane:

- oskab oma tegevust kavandada ja hinnata ning tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi valida ja rakendada, oma eksimusi näha ja tunnistada ning oma tegevust korrigeerida;
- oskab oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta;
- teab oma tugevaid ja nõrku külgi ning püüab selgusele jõuda oma huvides.

Digipädevus

Õpilane :

- kasutab uuenevat digitehnoloogiat;
- leiab ja säilitab digivahendite abil infot;
- osaleb digitaalses sisuloomes;
- kasutab probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, oskab suhelda ja teeb koostööd erinevates digikeskkondades.

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega

Võõrkeeled

Õpilane:

- tutvub väliskirjanduse autorite ja teostega;
- äratub huvi võõrkeelte õppimise ja kultuuri vastu loeb ja arutab õpitavas võõrkeeles kirjutatud teoste.

Kunstiained

Õpilane:

- loeb ja tutvub kunstistiilidega
- joonistab pilti, mis on seotud tekstiga
- analüüsib illustratsioone
- kuulab muusikat, mis soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust

Sotsiaalsained

Õpilane:

- loeb ja analüüsib ilukirjandusteoseid;
- loeb ja arutleb probleemi, mis oli teoses, mis soodustab tema sotsiaalse pädevuse kujunemist.

Tehnoloogia

Õpilane:

- rakendab nüüdisaegseid tehnoloogiaid (nt arvutit);

Läbivad teemad

Läbiv teema	Kujundavad oskused ja teadmised	Meetod
1. <u>Kultuuriline identiteet</u>	<p>1) mõista ennast kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana;</p> <p>2) mõista kultuuri vahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust ühiskonna jätkusuutlikkuse kujundajana, osaleda kultuuri vahelises kommunikatsioonis</p> <p>3) olla salliv ja suhtuda lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunida diskrimineerimist;</p> <p>4) omandada teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikkultuuride rikastavate</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rahvakalendritähtpäev „Vastlapäev“; laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu; loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon
2. <u>Elukestev õpe ja karjääri planeerimine</u>	<p>1) tutvuda erinevate ametite/elukutsetega, haridus- ja koolitusvõimalustega, pöörata tähelepanu praktilistele tööotsimisoskustele;</p> <p>2) koostada isiklikku karjääriplaani; analüüsida võimalikke alternatiivseid karjäärivariantideid ja nende mõju pikemas perspektiivis</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ettevõtete külastused, karjääripäevad koos külalistega, töövarjupäevad, tööpraktikad jne, mida saab teostada erinevate ainetundide raames
3. <u>Teabekeskond</u>	<p>1) määrata oma teabevajadusi ja leida sobivad teavet;</p> <p>2) kujundada tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad endas erinevate teavikute ja teabekeskondade kasutamist;</p> <p>3) arendada kriitilise teabeanalüüsi oskust; võrrelda erinevaid diskursiivseid praktikaid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> PowerPointi presentatsioonid, mis kasutavad nii sõna, visuaalset kujutist, liikumist kui muusikat ja heliefekte; käitumine internetis.
4. <u>Tehnoloogia ja innovatsioon</u>	<p>1) omandada teadmisi tehnoloogiade toimimise ja arengusuundade kohta erinevates eluvaldkondades;</p> <p>2) mõista tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ja keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus;</p>	<ul style="list-style-type: none"> IKT rakendamine
5. <u>Tervis ja ohutus</u>	<p>1) õppida käituma tervislikult ja ohutult</p> <p>2) omandada tervist ja ohutust väärtustavaid hoiakud.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tervisepäevad Koostöö politseiametiga

<p>6. <u>Keskkond ja jätkusuutlik areng</u></p>	<p>1) aru saada loodusest kui terviksüsteemist ja inimese ning teda ümbritseva keskkonna vastastikustest seostest, inimese sõltuvusest loodusressurssidest;</p> <p>2) aru saada inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest, inimtegevusega kaasnevatest riskidest;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Diskussioon, • Loodustekstid, referaadid, projektid paaris- ja rühmatööd.
<p>7. <u>Väärtused ja kõlblus</u></p>	<p>1) analüüsida kriitiliselt ja argumenteeritult väärtusi ja kõlbelisi norme, erinevaid väärtussüsteeme nende seoseid ajalooliskultuurilise kontekstiga, religiooniga ja maailmavaatega;</p> <p>2) reflekteerida isiklike väärtushoiakute ja kõlbeliste tõekspidamiste üle; teha mõtestatud maailmavaatelisi ja kõlbelisi valikuid ning neid põhjendada;</p> <p>3) tegutseda erinevaid vaateid ja seisukohti respektides ning kaita ja põhjendada oma seisukohti;</p>	<p>Peamised teemad ja probleemid arutamiseks:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hea ja kurja probleem. 2. Perekond, suhted pereliikmete vahel. 3. Sõprus ja osavõtlikkus.
<p>8. <u>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus</u></p>	<p>1) väärtustada demokraatlikku ühiselu korraldamist, koostööd kodanikualgatus ja vabatahtlikkusel põhinevat tegevust ning konfliktide rahumeelset ja vägivallatut lahendamist;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rühmatööd, • Kuuldemängud

7. KLASS

Õppetundide arv nädalas – 2, aastas –70

Õpitulemused

7. klassi lõpetaja

- on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi
- väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat
- tõlgendab, analüüsib ning mõistab kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade peegeldajat
- mõistab ja aktsepteerib teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisi
- väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunut, arutleb teoses kujutatut üle ning kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid
- kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, nii teatmeteoseid kui ka interneti

Lugemine

7. klassi lõpetaja

- on läbi lugenud vähemalt kaksteist eakohast eri žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut)
- loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist
- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega

Jutustamine

7. klassi lõpetaja jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

7. klassi lõpetaja

- vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ning demokraatlikest väärtustest
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

7. klassi lõpetaja

- tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi
- selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust
- mõtestab luuletuse tähendust iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

7. klassi lõpetaja

- eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutu, muistendi) liike ning nimetab nende tunnuseid
- seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust

Esitamine

7. klassi lõpetaja

- esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust
- koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande

Omalooming

7. klassi lõpetaja

- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti

- kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse järgi ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja

Õppesisu

Teemad	Õpitavad oskused	Lõiming	Läbiv teema
<p>Народный герой – предшественник литературного героя. Русские басни. «Илья Муромец и Соловей-разбойник». «Калевипоег». 4t</p>	<p>Õpilane: - on lugenud eakohast erižan-rilist ilukirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi toekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi; - mõistab käsitletud kirjandusteoste ideeliskunstilisi isearasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripara.</p>	<p>Võõrkeeled Kunstiained</p>	<p>Kultuuriline identiteet</p>
<p>Автор, повествователь, литературный герой. Л.Толстой «Детство» М.Горький «Детство» Ф.Туглас «Маленький Иллимар» М.Зощенко «Ёлка» 6t</p>	<p>Õpilane: - märkab kirjandustekstis õpitud konekujundeid/troope, selgitab nende rolli tekstis ning kasutab neid oma tekstides; - avaldab arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiproblemaatikat arutluselementidega kirjandis või arvustuses.</p>	<p>Võõrkeeled Sotsiaalsained</p>	<p>Kultuuriline identiteet</p>
<p>Поэт и его творение. А.Н.Майков «Сомнение», Ф.И.Тютчев, стихи о природе, А.С.Пушкин «Осень», Д.Вааранди «Простые вещи», М.Ю.Лермонтов «Гляжу на будущность с боязнью». 4t</p>	<p>- loeb ilmekalt kirjandusteoseid (või katkendeid), järgides kirjakeelse haalduse norme; - iseloomustab üldjoontes õpitud kirjandusvoole ja -suundi, korvutab vene ja maailmakirjanduse temaatiliselt lähedasi teoseid.</p>	<p>Sotsiaalsained Kunstiained Võõrkeeled</p>	<p>Tervis ja ohutus Kultuuriline identiteet</p>
<p>Поэт-пророк и поэт-гражданин. М.В.Ломоносов «К стату Петра Великого», Г.Р.Державин «Властителем и судиям», А.С.Пушкин «Пророк», Л.Койдула «Предсмертное слово –Эстонии»</p>	<p>- on lugenud eakohast erižanrilist ilukirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi toekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi; -märkab kirjandustestis õpitud konekujundeid-/troope, selgitab</p>	<p>Sotsiaalsained Kunstiained Võõrkeeled</p>	<p>Väärtused ja kõlblus</p>

<p>И.Северянин «Поэза об Эстонии». 4t</p>	<p>nende rolli tekstis ning kasutab neid oma tekstides.</p>		
<p>Судьба человека. Сказание о смерти Олега. А.С.Пушкин «Песнь о вещем Олеге». Д.Дефо «Робинзон Крузо». 6t</p>	<p>- mõistab käsitletud kirjandusteoste ideelis-kunstilisi isearasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripara; - iseloomustab üldjoontes õpitud kirjandusvoole ja -suundi, korvutab vene ja maailmakirjanduse temaatiliselt lähedasi teoseid.</p>	<p>Sotsiaalsed Kunstiained</p>	<p>Väärtused ja kõlblus</p>
<p>Вечные ценности в жизни человека. Р.Бёрнс «Честная бедность». Н.С.Лесков «Зверь» О.Генри «Гнусный обманщик» Ермолай Еразм «Повесть о Петре и Февронии Муромских». В.Шекспир «Ромео и Джульетта» А.С.Пушкин, С.А.Есенин, К.М.Симонов, А.Сурков, В.С.Высоцкий. Лирика любви. И.А.Бунин «Антоновские яблоки» Э.Энно «Вечерняя песня странника». Д.И.Фонвизин «Недоросль» Ж.-Б.Мольер «Мещанин во дворянстве» О.Лутс «Весна». 26t</p>	<p>- kasutab kooli ja linna raamatukogusid ning interneti teabe otsimiseks etteantud teemal ning omal valikul vastavalt vajadusele; - avaldab arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiprobleematikat arutluselementidega kirjandis või arvustuses; - loeb ilmekalt kirjandusteoseid (või katkendeid), järgides kirjakeelse haalduse norme.</p>	<p>Sotsiaalsed Kunstiained Loodusained Võõrkeeled</p>	<p>Kultuuriline identiteet</p>
<p>Человек перед нравственным выбором. А.С.Пушкин «Скупой рыцарь» А.П.Чехов «Хамелеон»</p>	<p>- mõistab käsitletud kirjandusteoste ideelis-kunstilisi isearasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripara; - märkab kirjandustekstis õpitud</p>	<p>Sotsiaalsed Kunstiained</p>	<p>Väärtused ja kõlblus</p>

Д.Лондон «Там, где расходятся пути» Е.Шварц «Дракон». 6t	konekujundeid/troope, selgitab nende rolli tekstis ning kasutab neid oma tekstides; - avaldab arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiprobleematikat arutluselementidega kirjandis või arvustuses.		
Взаимоотношения человека с окружающими людьми. И.А.Бунин «Лапти» А.Платонов «Юшка» А.Грин «Алые паруса». 8t	mõistab käsitletud kirjandusteoste ideelis-kunstilisi isearasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripara; - loeb ilmekalt kirjandusteoseid (või katkendeid), jargides kirjakeelse haalduse norme.	Sotsiaalsained Kunstiained Loodusained	Väärtused ja kõlblus
Человека перед лицом истории. М.Ю.Лермонтов «Смерть поэта», «Песнь про купца Калашникова». В.Гюго «Отверженные». 6t	- avaldab arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiprobleematikat arutluselementidega kirjandis või arvustuses; - loeb ilmekalt kirjandusteoseid (või katkendeid), jargides kirjakeelse haalduse norme.	Sotsiaalsained Kunstiained	Kultuuriline identiteet
Человек и интеллектуальные игры. А.Конан Дойл «Пляшущие человечки». 2t	- loeb ilmekalt kirjandusteoseid (või katkendeid), jargides kirjakeelse haalduse norme.	Kunstiained Võõrkeeled	Väärtused ja kõlblus

Õppetegevused

Õpitakse:

- 1) kuuldu põhjal eristama peamist infot, probleemi ja olulisi seisukohti;
- 2) esinema lühiettekandega;
- 3) looma mitmesuguseid kirjalikke tekste, arvestades situatsiooni ja adressaati, kasutades sobivaid keelevahendeid ning järgides ortograafia- ja interpunktsioonireegleid;
- 4) teadlikult järgima õpitud ortograafia- ja interpunktsioonireegleid;
- 5) mõistma tarbetekstide otstarvet, suhtuma infosse kriitiliselt;
- 6) avama erinevates stiilides ja žanrides tekstide sisu;
- 7) selgitama tarbetekstidest saadud infot;
- 8) formuleerima kirjalikult probleemi, põhiseisukohti ja järeldusi;
- 9) sihipäraselt kuulama mitmesuguseid tekste;
- 10) osalema diskussioonides mitmesugustel teemadel, väljendama ja põhjendama oma arvamust.

Kuulamine

Õpilane õpib:

- 1) tähelepanelikult kuulama mitmesuguseid tekste ja neist õigesti aru saama;
- 2) täitma audioteksti põhjal mitut liiki ülesandeid;
- 3) järgima kaasvestleja suulisi juhiseid;
- 4) määrama audioteksti põhiidee, jätma meelde teksti sisu ning täitma ülesandeid õpetaja juhiste järgi;
- 5) ära tundma liigilt, stiililt ja žanrilt erinevaid suulisi tekste;
- 6) sihipäraselt kuulama mitmesuguseid tekste;
- 7) kuuldu põhjal eristama peamist infot, probleemi ja olulisi seisukohti;
- 8) andma kuuldule hinnangut ning väljendama kõneaine kohta oma arvamust.

Suuline kõne

Õpilane õpib:

- 1) avama erinevates stiilides ja žanrides tekstide sisu;
- 2) jutustama loetust, nähtust ja kuuldust, suheldes paarides või rühmas;
- 3) vestlema mitmesugustes ametlikes ja mitteametlikes olukordades;
- 4) osalema diskussioonides mitmesugustel teemadel, väljendama ja põhjendama oma arvamust;
- 5) esinema määratud rollis kooskõlas kõneetike normidega;
- 6) kasutama suulises kõnes ilmekaaid keelevahendeid.
- 7) end suuliselt väljendama, arvestades suhtlusolukorda;
- 8) selgitama tarbetekstidest saadud infot;
- 9) esinema lühiettekandega.

Lugemine

Õpilane õpib:

- 1) määrama teksti peamist mõtet, eristama fakte arvamustest ja olulist infot teisejärgulisest;
- 2) lugema teksti endamisi, määrama teksti teema, allteemad ja peamise mõtte, tegema vahet faktide ja arvamuste ning põhilise ja teisejärgulise info vahel;
- 3) lugema stilistiliselt suunitluselt ja žanrilt erinevaid tekste ning mõistma nende sisu;
- 4) tekstiga iseseisvalt töötama: esitama küsimusi ja neile vastama, järgima kirjalikke juhiseid;
- 5) mõistma ning edasi andma arvudes, abreviaatuurides, tabelites, skeemides, diagrammides väljendatud infot;
- 6) leidma vajalikku materjali mitmesugustest kirjalikest allikatest ning kasutama sõnaraamatuid ja teatmeteoseid;
- 7) mõistma tarbetekstide otstarvet, suhtuma infosse kriitiliselt.

Kirjutamine

Õpilane õpib:

- 1) kirjutama etteütlust; kirjutama ümberjutustust kuuldu ja loetu põhjal;
- 2) koostama teksti kohta eri tüüpi plaane;
- 3) looma eri kõnetüüpidele vastavaid kirjalikke tekste, kasutades ilmekaaid keelevahendeid;
- 4) formuleerima kirjalikult probleemi, põhiseisukohti ja järeldusi;
- 5) edasi andma teksti sisu, muutes ajavorme, pööret jne;
- 6) kirjalikku teksti korrigeerima ning vormistama;
- 7) looma mitmesuguseid kirjalikke tekste, arvestades situatsiooni ja adressaati, kasutades sobivaid keelevahendeid ning järgides ortograafia- ja interpunktsioonireegleid;
- 8) andma kirjapandule oma hinnangut ning seda põhjendama;
- 9) kirjutama referaati, projekti ja uurimust, kasutades tsitaate, viiteid, kirjanduse loetelu jne;
- 10) teadlikult järgima õpitud ortograafia- ja interpunktsioonireegleid;
- 11) kasutama mitut liiki teatmekirjandust, sealhulgas internetiallikaid.

Hindamine

Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestatakse valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

Kirjanduseteose analüüsi ja tõlgenduse hindamiskriteeriumid:

ÕNNESTUNUD	VÄHEM ÕNNESTUNUD
Teost on loetud tähelepanelikult, märgatud on detaile, tabatud on rõhuasetusi ja põhiideed.	Teost on loetud pealiskaudselt, olulised detailid on jäänud tähelepanuta, teose idee ei selgu või jääb segaseks.
Mõttekäik on originaalne, uudne, iseseisev, üldistav, seostatud.	Mõttekäik on pealiskaudne, õpikust loetut või õpetajalt kuuldu ümberjutustav.
Seisukohad on argumenteeritud, põhjendused on veenvad, käsitlus on loogiline ja sügav.	Seisukohad on nõrgalt argumenteeritud, põhjendused on üldsõnalised või ebaseaduslikud, käsitlus on tendentslik.
Lähenemine on kirjandusteaduslik või -kriitiline, kasutatud on poeetika mõisteid.	Käsitluses pole kasutatud poeetika mõisteid või on neid kasutatud vales tähenduses.
Loetud teost on tsiteeritud või sellest näiteid leitud, tsitaadid ja näited on arutlusele sobivalt lõimitud.	Loetud teost pole tsiteeritud, tsitaadid või näited on muu tekstiga sobimatult seostatud või halvasti vormistatud.
Töö on keeleliselt korrektne, stiililiselt ladus ja loetav ning nõuetekohaselt vormistatud.	Töös esineb õigekirjavigu, stiili- ja sõnastusvigu, vormistus on ebakorrekne.

Kontrolltöö

Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindega „4” 75–89%, hindega „3” 50–74%, hindega „2” 20–49%, hindega „1” 0–19%.

Peast lugemine „5”-õpilane teab teksti väga hästi ja loeb vigadeta, väljendusrikkalt.

„4”-õpilane teab teksti hästi ja võib teha üks viga.

„3”-õpilane teab teksti hästi ja võib teha kaks- kolm viga, loeb ebaväljendusrikkalt.

„2”-õpilane teab teksti halvasti ja võib teha neli- viis viga.

„1”-õpilane ei tea teksti üldse

Vastused küsimustele

Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust,

hindega „4” 75–89%,

hindega „3” 50–74%,

hindega „2” 20–49%

hindega „1” 0–19%.

Kontrolltöö test Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust,

hindega „4” 75–89%,

hindega „3” 50–74%,

hindega „2” 20–49%

hindega „1” 0–19%.

8. KLASS

Õppetundide arv nädalas – 2, aastas – 70

Õpitulemused

8. klassi lõpetaja

Ümberjutustamine

- 1) jutustab kokkuvõtlikult loetud teose sisust;
- 2) oskab loetut ümber jutustada eri konkreetsuse astmel ja eri vaatepunktist.

Teksti mõtestamine ja analüüs

- 1) leiab teostes võtmesündmused ja põhjuse-tagajärje seosed;
- 2) iseloomustab teose tegelasi;
- 3) toob välja tegelaste karakteriseerimise erinevad viisid;
- 4) määrab autori suhtumise teose tegelastesse;
- 5) määrab autori suhtumise teoses kujutatud sündmustesse;
- 6) määrab teose põhiprobleemid ja idee;
- 7) arutleb klassikaaslastega loetud teose üle, avaldab ja põhjendab oma isiklikku arvamust.

Kujundliku mõtlemise arendamine

- 1) leiab kirjandusteostest kõnekujundeid/troope (epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, hüperbool, litootes) ning selgitab nende rolli kirjandustekstis;
- 2) kasutab kõnekujundeid oma tekstides.

Loominguline tegevus ja esinemine

- 1) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kokkuvõtvaid, jutustavaid, kirjeldavaid ja arutluselementidega tekste;
- 2) kirjutab kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi, väljendades oma seisukohti ja põhjendades neid näidetega alustekstist või mujalt ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja nõudeid;
- 3) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust;
- 4) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande;
- 5) kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti ning lühiarvamust loetud teose kohta;
- 6) esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti või näidendi rolliteksti;
- 7) esitab kaaslastele omaloodud teksti.

Õppesisu

Teemad	Õpitavad oskused	Lõiming	Läbiv teema
--------	------------------	---------	-------------

<p>1.Человек среди людей-42 ч. А.С.Пушкин «Друзья мои, прекрасен наш союз» «19 октября» «Была пора, наш праздник молодой» «К Чаадаеву» «В Сибирь» «Капитанская дочка» (отрывки) К.Ф.Рылеев «Я ль буду в роковое время» М.Ю.Лермонтов «Печально я гляжу на наше поколение» «Монолог» «Дума» В.Скотт «Айвенго» (отрывки) Э.Борнхёз «Отечество превыше всего» Н.А.Некрасов «Я лиру посвятил народу своему» «Элегия» «В дороге» И.С.Тургенев «Муму» Л.Н.Толстой «Война и мир» (отрывки) А.П.Чехов «Сон» Н.В.Гоголь «К нам едет ревизор» «Маленький человек» в русской литературе XIX века А.С.Пушкин «Станционный смотритель», Н.В.Гоголь «Шинель», Ф.М.Достоевский «Белые ночи», А.П.Чехов «Смерть чиновника»</p>	<p>Õpilane -avalda ab arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiproblemaatikat arutluselementidega kirjandis või arvustuses; - mõistab käsitletud kirjandusteoste ideeliskunstilisi iseärasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripära; - otsib infot sihipäraselt, teades allikaid ja osates nendega töötada. -jutustab kokkuvõtlikult loetud teose sisust;</p>	<p>Ajalugu Sotsiaalsained</p>	<p>Kultuuriline identiteet Elukestev õpe ja karjääri planeerimine Väärtused ja kõlblus</p>
<p>2.Внутренний мир человека-28 ч. Дж.Байрон «Уныло в сердце одиноком» «Хочу я быть ребёнком вольным» «Еврейская мелодия» М.Ю.Лермонтов «Нет, я не Байрон, я другой...» «И скучно и грустно» «Как часто, пёстрою толпою окружён»</p>	<p>Õpilane -avalda ab arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiproblemaatikat arutluselementidega kirjandis või arvustuses; - mõistab käsitletud kirjandusteoste ideeliskunstilisi iseärasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripära; - otsib infot sihipäraselt, teades allikaid ja osates nendega töötada. -jutustab kokkuvõtlikult loetud teose sisust;</p>	<p>Ajalugu Sotsiaalsained Kunst Loodusained Ajalugu</p>	<p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimine Väärtused ja kõlblus Tervis ja ohutus Elukestev õpe</p>

<p>«Выхожу один я на дорогу» «Кавказ» «Синие горы Кавказа» В.А.Жуковский «Безмолвное море, лазурное море» «Море» А.С.Пушкин «К морю» Л.Н.Толстой «Казачьи» (фрагменты) «Отрочество» (главы) А.П.Чехов «Степь» (фрагменты), «Пари»</p> <p>Ф.И.Тютчев «День и ночь» «Летний вечер» «Тени сизые смесились...» «День и ночь» «Певучесть есть в морских волнах...» А.Фет «Благовонна ночь, благодатная ночь...» Ю.Лийв «Как невзрачна эта скудная земля» И.С.Тургенев «Эгоист» Э.Вильде «Их сын» Р.Киплинг «Заповедь» И.А.Крылов «Осёл и Соловей» Н.В.Гоголь «Портрет» Э.А.По «В смерти- жизнь!» Дж.ф.Купер «Последний из могикан»</p>	<p>kunstilisi iseärasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripära;</p> <p>- otsib infot sihipäraselt, teades allikaid ja osates nendega töötada.</p> <p>-jutustab kokkuvõtlikult loetud teose sisust;</p> <p>-leiab kirjandusteostest kõnekujundeid/troope (epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, hüperbool, litootes) ning selgitab nende rolli kirjandustekstis.</p> <p>-kirjutab kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi, väljendades oma seisukohti ja põhjendades neid näidetega alustekstist või mujalt ning jälgides teksti sisu.</p>		<p>ja karjääri planeerimine Väärtused ja kõlblus Elukestev õpe ja karjääri planeerimine Väärtused ja kõlblus Kultuuriline identiteet</p>
--	---	--	--

Õppetegevused

Kuulamine

Õpilane õpib:

- 1) tähelepanelikult kuulama mitmesuguseid tekste ja neist õigesti aru saama;
- 2) järgima kaasvestleja suulisi juhiseid;
- 3) ära tundma liigilt, stiililt ja žanrilt erinevaid suulisi tekste;
- 4) sihipäraselt kuulama mitmesuguseid tekste;
- 5) kuuldu põhjal eristama peamist infot, probleemi ja olulisi seisukohti;
- 6) andma kuuldule hinnangut ning väljendama kõneaine kohta oma arvamust.

Suuline kõne

Õpilane õpib:

- 1) avama erinevates stiilides ja žanrides tekstide sisu;
- 2) jutustama loetust, nähtust ja kuuldust, suheldes paarides või rühmas;
- 3) vestlema mitmesugustes ametlikes ja mitteametlikes olukordades;
- 4) osalema diskussioonides mitmesugustel teemadel, väljendama ja põhjendama oma arvamust;
- 5) kasutama suulises kõnes ilmekaid keelevahendeid.
- 6) end suuliselt väljendama, arvestades suhtlusolukorda;
- 7) selgitama tarbetekstidest saadud infot;
- 8) esinema lühiettekandega.

Lugemine

Õpilane õpib:

- 1) määrama teksti peamist mõtet, eristama fakte arvamustest ja olulist infot teisejärgulisest;
- 2) lugema teksti endamisi, määrama teksti teema, allteemad ja peamise mõtte, tegema vahet faktide ja arvamuste ning põhilise ja teisejärgulise info vahel;
- 3) lugema stilistiliselt, suunitluselt ja žanrilt erinevaid tekste ning mõistma nende sisu;
- 4) tekstiga iseseisvalt töötama: esitama küsimusi ja neile vastama, järgima kirjalikke juhiseid;
- 5) mõistma ning edasi andma arvudes, abreviaatuurides, tabelites, skeemides, diagrammides väljendatud infot;
- 6) leidma vajalikku materjali mitmesugustest kirjalikest allikatest ning kasutama sõnaraamatuid ja teatmeteoseid;
- 7) mõistma tarbetekstide otstarvet, suhtuma infosse kriitiliselt.

Kirjutamine

Õpilane õpib:

- 1) kirjutama etteütlust;
- 2) kirjutama ümberjutustust kuuldu ja loetu põhjal;
- 3) koostama teksti kohta eri tüüpi plaane;
- 3) looma eri kõnetüüpidele vastavaid kirjalikke tekste, kasutades ilmekaid keelevahendeid;
- 4) formuleerima kirjalikult probleemi, põhiseisukohti ja järeldusi;
- 5) edasi andma teksti sisu, muutes ajavorme, pööret jne;
- 6) kirjalikku teksti korrigeerima ning vormistama;
- 7) looma mitmesuguseid kirjalikke tekste, arvestades situatsiooni ja adressaati, kasutades sobivaid keelevahendeid ning järgides ortograafia- ja interpunktsioonireegleid;
- 8) andma kirjapandule oma hinnangut ning seda põhjendama;
- 9) kirjutama referaati, projekti ja uurimust, kasutades tsitaate, viiteid, kirjanduse loetelu jne;
- 10) kasutama mitut liiki teatmekirjandust, sealhulgas internetiallikaid.

Hindamine

Hindamiskriteeriumid on samad, mis on 7.klassis.

9. KLASS

Õppetundide arv nädalas – 2, aastas – 70

Õpitulemused

9.klassi lõpetaja:

- 1) on lugenud eakohast erižanrilist ilukirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud luigejaoskusi;
- 2) mõistab käsitletud kirjandusteoste ideelis-kunstilisi iseärasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripära;
- 3) märkab kirjandustekstis õpitud kõnekujundeid/troope, selgitab nende rolli tekstis ning kasutab neid oma tekstides;
- 4) avaldab arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiprobleematikat arutluselementidega kirjandis või arvustuses;
- 5) loeb ilmekalt kirjandusteoseid (või katkendeid), järgides kirjakeelse häälduse norme;
- 6) iseloomustab üldjoontes õpitud kirjandusvoole ja -suundi, kõrvutab vene ja maailmakirjanduse temaatiliselt lähedasi teoseid;
- 7) kasutab kooli ja linna raamatukogusid ning internetti teabe otsimiseks etteantud teemal ning omal valikul vastavalt vajadusele.

Ümberjutustamine

- 1) jutustab kokkuvõtlikult loetud teose sisust;

2) oskab loetut ümber jutustada eri konkreetsuse astmel ja eri vaatepunktist.

Teksti mõtestamine ja analüüs

- 1) leiab teostes võtmesündmused ja põhjuse-tagajärje seosed;
- 2) iseloomustab teose tegelasi;
- 3) toob välja tegelaste karakteriseerimise erinevad viisid;
- 4) määrab autori suhtumise teose tegelastesse;
- 5) määrab autori suhtumise teoses kujutatud sündmustesse;
- 6) määrab teose põhiprobleemid ja idee;
- 7) arutleb klassikaaslastega loetud teose üle, avaldab ja põhjendab oma isiklikku arvamust.

Kujundliku mõtlemise arendamine

- 1) leiab kirjandusteostest kõnekujundeid/troope (epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, hüperbool, litootes) ning selgitab nende rolli kirjandustekstis;
- 2) kasutab kõnekujundeid oma tekstides.

Loominguline tegevus ja esinemine

- 1) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kokkuvõtvaid, jutustavaid, kirjeldavaid ja arutluselementidega tekste;
- 2) kirjutab kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi, väljendades oma seisukohti ja põhjendades neid näidetega alustekstist või mujalt ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja nõudeid;
- 3) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust;
- 4) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande;
- 5) kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti ning lühiarvamust loetud teose kohta;
- 6) esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti või näidendi rolliteksti;
- 7) esitab kaaslastele omaloodud teksti.

Õppesisu

Teemad	Õpitavad oskused	Lõiming	Läbiv teema
1. Конец XIX - начало XX века. Настроения, ожидания, герои. – 7ч. Ницше Ф. «Так говорил Заратустра» Горький М. «Старуха Изергиль» Блок А. «Возмездие»	Õpilane -avaldata arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiprobleemiatikat arutluselementidega kirjandis või arvustuses; - mõistab käsitletud kirjandusteoste ideelis-kunstilisi iseärasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripära; - otsib infot sihipäraselt, teades allikaid ja osates nendega töötada.	Ajalugu Sotsiaalne	Kultuuriline identiteet Elukestev õpe ja karjääri planeerimine Väärtused ja kõlblus

<p>2. Эксперименты со словом. Эксперименты со смыслом. – 20ч.</p> <p>Брюсов В. «Творчество», «Юному поэту», «Родной язык».</p> <p>Бальмонт К. «Я мечтою ловил уходящие тени...», «Я в это мир пришёл, чтобы видеть Солнце...».</p> <p>Блок А. «Девушка пела в церковном хоре», «Предчувствую Тебя. Года проходят мимо...», «Ночь. Улица. Фонарь. Аптека.»</p> <p>Гумилёв Н. «Жираф», «Волшебная скрипка»</p> <p>Ахматова А. «Тайны ремесла» (Отрывок).</p> <p>Иванов Г. «Кофейник, сахарница, блюда»</p> <p>Хлебников В. «Заклятие смехом», «Кузнечик», «Бобэоби пелись губы»</p> <p>Маяковский В. «Я сам» (отрывок), «А вы могли бы?», «Послушайте!», «Вот так я сделался собакой»</p> <p>Северянин И. «Поэту», «Увертюра» («Ананасы в шампанском...»)</p> <p>Зощенко М. «Аристократка»</p> <p>Ильф И. и Петров Е. «Двенадцать стульев»</p>	<p>Õpilane -jutustab kokkuvõtlikult loetud teose sisust; -leiab kirjandusteostest kõnekujundeid/troope (epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, hüperbool, litootes) ning selgitab nende rolli kirjandustekstis.</p>	<p>Ajalugu Sotsiaalsained Kunst</p>	<p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimine Väärtused ja kõlblus</p>
<p>3. Человеческие судьбы в зеркале истории. – 20ч.</p> <p>«Куда несёт нас рок событий»</p> <p>Новиков-Прибой А. «Цусима» (Отрывок)</p> <p>Аверченко А. «Дюжина ножей в спину революции» (Избранные главы)</p>	<p>Õpilane -avaldatab arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiproblemaatikat arutluselementidega kirjandis või arvustuses; - mõistab käsitletud kirjandusteoste ideeliskunstilisi iseärasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripära;</p>	<p>Loodusained Sotsiaalsained</p>	<p>Tervis ja ohutus Elukestev õpe ja karjääri planeerimine Väärtused ja kõlblus</p>

<p>Лавренев А. «Сорок первый» (Отрывок) Платонов А. «Песчаная учительница» Набоков В. «Случайность» Шолохов М. «Судьба человека» (Отрывок) Солженицын А. «Как жаль», «Архипелаг ГУЛАГ» (Отрывок)</p> <p>«Поэт на сцене. Человек с гитарой» Высоцкий В. «Баллада о Борьбе» Цой В. «Перемен!» Евтушенко Е. «Людей неинтересных в мире нет»</p>	<p>- otsib infot sihipäraselt, teades allikaid ja osates nendega töötada.</p>		
<p>4. Научно-фантастический эксперимент - 10ч.</p> <p>Булгаков М. «Собачье сердце» (Отрывок)</p> <p>Беляев А. «Человек-амфибия» (Отрывок)</p> <p>Брэдбери Р. «Вельд» (Отрывок)</p>	<p>Õpilane -kirjutab kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi, väljendades oma seisukohti ja põhjendades neid näidetega alustekstist või mujalt ning jälgides teksti sisu.</p>	<p>Sotsiaalsed Bioloogia Ajalugu</p>	<p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimine Väärtused ja kõlblus Kultuuriline identiteet</p>
<p>5. Ровесницы ровесники ... - 13ч.</p> <p>Куприн А. «Юнкера» (Глава «Отец Михаил»)</p> <p>Андреев Л. «Молодёжь»</p> <p>Вампилов А. «Свидание»</p> <p>Унт М. «Прощай, рыжий кот» (Избранные главы)</p> <p>Тендряков В. «Ночь после выпуска» (Избранные главы)</p>	<p>Õpilane -avaldab arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiprobleematikat arutluselementidega kirjandis või arvustuses; - mõistab käsitletud kirjandusteoste ideelis-kunstilisi iseärasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripära; - otsib infot sihipäraselt, teades allikaid ja osates nendega töötada.</p>		

Токарева В. «Самый счастливый день»			
Петрушевская Л. «Глюк»			
Гавальда А. «35 кило надежды» (Отрывок)			
Читальный зал: «Мурашова Е. «Класс коррекции»			
Послесловие ...			
Кушнер А. «Времена не выбирают»			

Õppetegevused

Kuulamine

Õpilane õpib:

- 1) tähelepanelikult kuulama mitmesuguseid tekste ja neist õigesti aru saama;
- 2) järgima kaasvestleja suulisi juhiseid;
- 3) ära tundma liigilt, stiililt ja žanrilt erinevaid suulisi tekste;
- 4) sihipäraselt kuulama mitmesuguseid tekste;
- 5) kuuldu põhjal eristama peamist infot, probleemi ja olulisi seisukohti;
- 6) andma kuuldule hinnangut ning väljendama kõneaine kohta oma arvamust.

Suuline kõne

Õpilane õpib:

- 1) avama erinevates stiilides ja žanrides tekstide sisu;
- 2) jutustama loetust, nähtust ja kuuldust, suheldes paarides või rühmas;
- 3) vestlema mitmesugustes ametlikes ja mitteametlikes olukordades;
- 4) osalema diskussioonides mitmesugustel teemadel, väljendama ja põhjendama oma arvamust;
- 5) kasutama suulises kõnes ilmekaid keelevahendeid.
- 6) end suuliselt väljendama, arvestades suhtlusolukorda;
- 7) selgitama tarbetekstidest saadud infot;
- 8) esinema lühiettekandega.

Lugemine

Õpilane õpib:

- 1) määrama teksti peamist mõtet, eristama fakte arvamustest ja olulist infot teisejärgulisest;
- 2) lugema teksti endamisi, määrama teksti teema, allteemad ja peamise mõtte, tegema vahet faktide ja arvamuste ning põhilise ja teisejärgulise info vahel;
- 3) lugema stilistiliselt, suunitluselt ja žanrilt erinevaid tekste ning mõistma nende sisu;
- 4) tekstiga iseseisvalt töötama: esitama küsimusi ja neile vastama, järgima kirjalikke juhiseid;
- 5) mõistma ning edasi andma arvudes, abreviatuurides, tabelites, skeemides, diagrammides väljendatud infot;

- 6) leidma vajalikku materjali mitmesugustest kirjalikest allikatest ning kasutama sõnaraamatuid ja teatmeteoseid;
- 7) mõistma tarbetekstide otstarvet, suhtuma infosse kriitiliselt.

Kirjutamine

Õpilane õpib:

- 3) kirjutama etteütlust;
- 4) kirjutama ümberjutustust kuuldu ja loetu põhjal;
- 3) koostama teksti kohta eri tüüpi plaane;
- 3) looma eri kõnetüüpidele vastavaid kirjalikke tekste, kasutades ilmekaid keelevahendeid;
- 4) formuleerima kirjalikult probleemi, põhiseisukohti ja järeldusi;
- 5) edasi andma teksti sisu, muutes ajavorme, pööret jne;
- 6) kirjalikku teksti korrigeerima ning vormistama;
- 7) looma mitmesuguseid kirjalikke tekste, arvestades situatsiooni ja adressaati, kasutades sobivaid keelevahendeid ning järgides ortograafia- ja interpunktsioonireegleid;
- 8) andma kirjapandule oma hinnangut ning seda põhjendama;
- 9) kirjutama referaati, projekti ja uurimust, kasutades tsitaate, viiteid, kirjanduse loetelu jne;
- 10) kasutama mitut liiki teatmekirjandust, sealhulgas internetiallikaid.

1.4. Hindamine

Hindamiskriteeriumid on samad, mis on 8.klassis.